NR. 01
2021

GØR EN FORSKEL FOR BØRN, UNGE OG VOKSNE MED SÆRLIGE BEHOV

LIGEVÆRD

TEMA
INKLUSION

FRA AFHÆNGIG GAMER TIL GLAD GASTRONOM

STÆRK KÆRLIGHED, DYB SORG OG KNUSTE DRØMME

#FORÆLDRETIL ETBARNMED SÆRLIGEBEHOV

Unge I **Uddannelse** | Almen pædagogik I **Unge i egen bolig**
Unge i beskæftigelse I **Ligeværd for alle** I Venskaber

LIGEVÆRD

LIGEVÆRD

Bladet Ligeværd
udgives af Ligeværd

Ligeværd består af
Ligeværd – Forældre og Netværk (LFN)
Unge for Ligeværd (UFL)
Ligeværd – Fagligt Forum (LFF)

Redaktion
Helene Kaas
Esben L. Kullberg

Design og tryk
Mediegruppen as
Jørn Thomsen Elbo

Forsidefoto
Peter Bernberg,
Idrætsefterskolen Ulbølle

Udgivelser
Ligeværd udkommer to gange årligt.

Oplag
3500

Online
Ligeværd udgiver via mail det elektroniske Ligeværd.online ca. hver 14 dag.
Du kan tilmelde dig Ligeværd. online på www.ligevaerd.dk

Henvendelse for medlemskab af Ligeværd
ligevaerd@ligevaerd.dk eller telefonisk på 86 20 85 70

Kontakt Ligeværd
Vejlbjergvej 8A
8240 Risskov
Tlf. 86 20 85 70
ligevaerd@ligevaerd.dk
www.ligevaerd.dk

Formand
Jørn Lehmann Petersen
Tlf. 40 40 58 33
jlp@rsyd.dk

Direktør
Esben L. Kullberg
Tlf. 86 20 85 77
esben@ligevaerd.dk

LIGEVÆRD

Følg os på de sociale medier

TRIVSEL OG LÆRING TIL ALLE BØRN

I 2021 igangsætter Ligeværd et nyt arbejde for en folkeskole med trivsel og læring for alle børn. Ensomhed og mistrivsel er et stigende problem blandt børn og unge. Det viser en række helt nye forskningsrapporter. Selv om vi ikke har megen forskning, der har undersøgt trivslen blandt børn og unge med særlige behov, så antager forskerne, at trivslen blandt disse børn og unge er endnu ringere.

I Ligeværd har vi i lang tid vidst, at mange børn med særlige behov har det svært. Gennem mange år har vi mødt disse unge på alle specialefterskolerne, der medlemmer hos os. Vi har mødt dem som unge, når de er startet på en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse. Blandt disse unge har vi igennem forskningsprojekter dokumenteret, at de gennem deres skoleforløb ofte har mistet lysten til at lære og troen på, at de var noget værd.

Gennem de seneste år har der blandt Ligeværds medlemmer været et ønske om at kunne hjælpe de unge noget før i deres liv, og ikke blot vente til de indfinder sig på enten en efterskole eller et STU-tilbud.

I forlængelse af dette ønske har Ligeværds Hovedbestyrelse derfor besluttet at igangsætte et helt nyt politisk arbejde, der retter sig mod folkeskolen.

Arbejdet tager sit udgangspunkt i en ambitiøs målsætning om at være med til at skabe gode inkluderende fællesskaber for alle børn.

Vi ved godt, at vi ikke kan nå den målsætning alene. Derfor vil vi de kommende år række ud til en række andre organisationer og skabe samarbejde med dem.

Der er mange børn, der har brug for vores indsats. Især den indsats, der kan samle de mange perspektiver på børnenes udfordring for at skabe de mange perspektivers løsninger. Det har vi tidligere gjort med succes på STU-området – det tror vi på, at vi også kan på skoleområdet.

Et helt centralt perspektiv, Ligeværd vil bringe ind i arbejdet, er, at fortællingen om børns manglende trivsel i skolen ikke længere skal handle om utilpassede og uregerlige børn, der ikke passer ind i skolen fællesskab. Mistrivsel og ensomhed må aldrig gøres til børnenes skyld og ansvar. Det handler derimod om en skole, der ikke er i stand til at rumme børnene. Derfor vil en væsentlig del af det arbejde, Ligeværd vil stå for, sætte fokus på, hvordan vi kan udvikle folkeskolen i en mere fleksibel og innovativ retning, hvor fokus i højere grad er på at møde det enkelte barn og dets behov.

Vi går til arbejdet med ydmyghed og med stor alvor. Der er mange børn og familier, der har behov for en skole, der ser, hører og forstår dem.

Jørn Lehmann
Formand for Ligeværd

22

ANERKENDELSE OG IDRÆT ER NØGLE-REDSKABER I INKLUSIONS-ARBEJDET PÅ IDRÆTS-EFTERSKOLEN ULBØLLE.

36

SPECIALEFTERSKOLER KAN VÆRE EN REDNING FOR UNGE MED SÆRLIGE BEHOV

32

SOPHIE FRA ***"VORES ANDERLEDES FAMILIE"*** FORTÆLLER OM PARFORHOLDETS PRØVELSER.

INDHOLD

TEMA

04 Tema om inklusion

06 Hjælp os med at skabe trivsel for alle børn i folkeskolen

10 Et døgn i Tobias' liv "Hvorfor kan jeg ikke bare være ligesom de andre børn?"

14 Et forskerblik på inklusion

18 Inklusion begynder med det sociale

22 Inkluderende læringsmiljø gennem anerkendelse og idræt

28 Vejen fra indelukket gamer til glad gastronom

32 #ForældreTilEtBarn MedSærligeBehov

36 Plads til at være sig selv – og være anderledes

40 Samarbejde og dialog er STU-alliancens vej til Christiansborg

43 Optaget i DUF

TEMA OM INKLUSION

Læs den hjerteskærende beretning om at føle sig forkert.

Bliv klogere på inklusion fra en forskers perspektiv.

Hvordan hjælper man unge med skolevægring? Det ved de noget om på Fenskær Efterskole.

På Idrætsefterskolen Ulbølle har de succes med at skabe et inkluderende læringsmiljø.

TEMA: INKLUSION

Hvordan skaber vi inkluderende fællesskaber? Svaret på dét spørgsmål ønsker Ligeværd at finde gennem vores indsats på inklusionsområdet, som vil præge vores arbejde de kommende år. Det er et nyt område for foreningen, så med dette tema ønsker vi at gøre os selv og vores læsere klogere på emnet, som på de kommende sider belyses med forskning, personlige fortællinger og ildsjæles arbejde.

HJÆLP OS MED AT SKABE TRIVSEL FOR ALLE BØRN I FOLKESKOLEN

INKLUDERENDE FÆLLESSKABER ER VEJEN FREM.

"NÅR DET IKKE LYKKES AT FÅ SKABT GODE INKLUDERENDE FÆLLESSKABER I SKOLE-KLASSERNE, SÅ ER DET IKKE BØRNENES SKYLD."

Ligeværd søsætter et større udviklingsarbejde omkring inklusion i folkeskolen. Arbejdet skal sikre, at børn med særlige behov får en bedre skolegang med fællesskaber, der sikrer både øget trivsel og læring. Vi ønsker med dette udviklingsarbejde at støtte de forældregrupperinger, der samles på de digitale platforme. Som organisation, har vi ambitioner om at være fortalere for børn og forældre, der er klemte i folkeskolen, og vil med indsatsen sikre, at deres stemme når frem til det politiske niveau. Vi kommer til at række ud til andre aktører, der har en aktie i inklusionsdebatten. Invitationen byder en bred skare af aktørerne ind til konstruktive dialoger, der har til hensigt at samle de mange perspektiver. Vi tror på, at de mange perspektiver vil bringe os frem til de mange perspektivers løsninger, og bidrage til at skabe positive forandringer for børn med særlige behov i folkeskolen.

AF Direktør Esben Kullberg | **FOTO** Anna Samoylova, Unsplash

Inklusion – et omstridt begreb

Fra 2012 og flere år frem herskede målsætningen om, at 96 procent af børn i folkeskolealderen skulle være inkluderet i de ordinære folkeskoleklasser. I den periode blev inklusion et synonym for at flytte børn fra specialtilbud til de mere traditionelle skoleforløb. Igennem årene blev inklusion et omstridt begreb og selve inklusionsprocessen har fået meget kritik. Mange oplevede, at det var en proces, der havde til hensigt at spare penge. Og mange børn oplevede, at vejen fra specialskole eller specialtilbud tilbage til de ordinære skolesammenhænge var svære og smertefulde.

Inklusionsmålsætningen kom på den måde til at skygge for, at inklusion også kan være noget positivt. Det, vi ønsker for vores børn, er: At de indgår i inkluderende fællesskaber, hvor de føler sig trygge og tilpasse, og hvor de trives og lærer.

Det, at børnene står udenfor inkluderende fællesskaber, kan gå ud over børnenes evne til at lære og medføre ensomhed. Belastningerne kan være så store, at ensomhedsfølelsen i sig selv kan være invaliderende, hvis det står på i lang tid.

Der er derfor behov for, at vi sætter en ny dagsorden, når vi taler om inklusion. Det handler om at høre til. Noget, alle børn har ret til.

Alt for mange børn mistrives

De findes i næsten alle skoleklasser. Børnene, der er uden for fællesskabet. Måske er det vores egne børn? Måske har vi mødt dem på efterskoler eller på uddannelsessteder? Børn der har brugt deres skoletid på at lære, at de ikke kan noget, og at de ikke er noget værd. Børn, som har svært ved at følge med i undervisningen, og som har svært ved at indgå og være en del af fællesskabet. Nogle af dem tog det på sig, og indfandt sig i stilhed med deres særlige vilkår, for at være i skolen. Andre gjorde modstand og reagerede på det, som blev oplevet som uretfærdigt og urimeligt afvisende.

Årsagerne er mange. Nogle har svært ved det boglige og falder fra i den daglige undervisning. Andre bøvler med en hjerne, der altid er i uro og har udfordringer ved at overskue klassens mangfoldighed eller kravet om at planlægge sit eget skolearbejde. Mens andre ikke har støtte hjemmefra eller har et familieliv med så store udfordringer, at der simpelthen ikke er overskud til også at lære og lege.

De fleste af os kender de børn. Mange af os kan næste føle den smerte, det må være ikke at hænge sammen med sine kammerater eller måske lige frem at blive skubbet væk, fordi man ikke er helt som de fleste.

I Ligeværd kender vi dem. For vi møder dem, når de efterfølgende starter på Ligeværds specialefterskoler, de frie fagskoler og på uddannelsessteder rundt i landet. Her bliver langt de fleste samlet op. Gennem en meget målrettet pædagogisk indsats bliver de 'vendt om', så de begynder at tro på, at de også kan lære, og at der også er en plads til dem i samfundet. Og når vi møder dem i "Unge For Ligeværd" klubberne, siger de alle, at her har de fået venner og her kan de være, som de er.

"DER FINDES MANGE FORÆLDREGRUPPER I HELE LANDET, DER MØDES PÅ DE SOCIALE MEDIER."

Folkeskolens udfordringer er blevet børnenes skyld

Inklusion er over tiden kommet til at handle om noget, der ikke fungerer eller som er gået for vidt. Mange steder er den mislykkede proces kommet til at handle om børn, der ikke passer ind i skolen. Uregerlige børn, der forstyrrer, så der ikke kan undervises. Sære børn, de andre børn i klassen og deres forældre ikke kan rumme, og som glider ud af sociale sammenhænge såvel i som uden for skolen. I Ligeværd ved vi, at mange klassens timer og forældremøder handler om de børn. Børn, der har svært ved at være i skolen og som dagligt kæmper for at være med både fagligt og socialt. Mange forældre til netop de børn føler, at fordømmelsens pil peger på dem.

Når det ikke lykkes at få skabt gode inkluderende fællesskaber i skoleklasserne, så er det ikke børnenes skyld. Det er ikke fordi, at der er nogle børn som ikke passer ind, fordi de er uregerlige, uvorne eller hvad vi nu kalder det. Det er fordi, at folkeskolerne er for dårlige til at rumme disse børn. Det tyder på, at vi har fået sat institutionen før børnene.

Hvis vi vil sikre, at alle børn har adgang til inkluderende fællesskaber, er der behov for nye fortællinger om inklusion i folkeskolen. Her bør fokus være på, hvordan folkeskolen udvikler sig til at være fleksible og kreative for at passe til børnene, i stedet for at det er børnene, der skal passe ind i skolen.

Bæredygtige løsninger kræver mange perspektiver

I Ligeværd kender vi vores egen størrelse og ved, at vi ikke kan flytte en politisk dagsorden alene. Vi har de seneste år fået erfaringer med at gå sammen med andre, hvor vi i fællesskab har opnået resultater, som vi ellers ikke ville have nået.

Folkeskolen er en kompleks størrelse. Det er inklusion også. Inklusion i folkeskolen er de mange perspektivers udfordringer. Derfor er bæredygtige løsninger også de mange perspektivers løsninger. Vi tror grundlæggende på, at det, der skaber forandringer, er det, som vi kan blive enige med andre om. Derfor er det vigtigt for os at invitere en bred skare af aktører på området ind for at kaste lys på de udfordringer, som de oplever, så vi i fællesskab sikrer os, at vi finder de rigtige håndtag at dreje på, når udfordringerne skal afhjælpes.

Vi håber, at aktørerne vil tage positivt imod invitationen og bidrage med perspektiver fra elever, forældre, lærere og politikere, så vi sammen kan skabe nye sammenhænge for en bred dialog om, hvordan vi skaber en inkluderende folkeskole. I Ligeværd har vi naturligvis vores egne holdninger til emnet, men vi ved også, at en så stor og vigtig politisk dagsorden kræver, at vi finder sammen med andre organisationer og grupper for at skabe politiske resultater.

De kommende års arbejde

Det langsigtede mål er, at alle børn skal have adgang til inkluderende fællesskaber i folkeskolen, der skaber læring og trivsel. Et stort ambitiøst mål og en dagsorden, hvor Ligeværd hidtil ikke har fyldt mest. Vi forventer derfor, at vi i de kommende år kommer til at lytte mere, end vi taler. Vejen hen til målet splittes op i mindre stykker. Vi vil invitere til brede, fordomsfrie og konstruktive snakke om folkeskolen, børneliv og fællesskaber. Alle aktører der vil indgå i den slags åbne og mulighedsorienterede samtaler, skal være mere end velkomne.

Der findes mange forældregrupper i hele landet, der mødes på de sociale medier. De gør et fantastisk stykke arbejde, hvor de støtter og rådgiver hinanden. Disse grupper vil Ligeværd støtte og blandt andet hjælpe med at blive endnu mere synlige for forældre, der har behov for støtte og rådgivning. Vi skal lytte til dem, så vi kan blive klogere på både udfordringer og løsningsmuligheder. Forældreperspektiverne er særlige vigtige for Ligeværd. Det er forældrenes stemme og viden om deres børns liv, som vi ønsker at løfte ind i debatten og i løsningerne.

Et højt men nødvendigt ambitionsniveau

Det er en meget stor opgave, som vi i Ligeværd har givet os selv. Vores ambitioner er tårnhøje, og vi ved, at vi står over for et stort arbejde. At ændre fortællingen om inklusion er svær. Vi ved, at det kræver både vedholdenhed og tid, når vi vil flytte opmærksomheden fra skolens behov til børnenes behov. Det, at tage fat på store uoverskuelige og komplekse opgaver, er vi vant til. Efter vores opfattelse er der ingen vej uden om, hvis vi skal hjælpe de mange børn, der i dag lider i folkeskolen. Vi håber, at andre også føler sig kaldet til opgaven og byder sig til, så vi i fællesskab kan skabe positive forandringer på området. Vi ser frem til at trække i arbejdstøjet og igangsætte arbejdet. ■

Stop identitetstyven

-i fællesskab stopper vi identitetstyven

"Stop identitetstyven" er et brætspil, hvor alle er fælles om at stoppe identitetstyven. Det er et læringspil, der skaber dialog om identietstyveri, hvordan det undgås og hvordan det er at blive offer for identitetstyveri.

"Stop identitetstyven" sætter identitetstyveri på dagsordenen. Under spillet snakker spillerne sammen om identitetstyveri og deres oplevelser med dette. Spillet kræver aktiv deltagelse og gentager viden om identitetstyveri, samtidig med at spillet er sjovt og interessant.

"Stop identitetstyven" er udviklet af fagpersoner fra specialefterskoler, frie fagskoler og uddannelsessteder, der er medlem af LIGEVÆRD, samt unge med særlige behov fra Unge For Ligeværd-klubberne.

Find viden og inspiration til at skabe fokus på identitetstyveri blandt unge med særlige behov på ligeværd.dk eller kontakt projektleder Mette Davidsen:
Mail: mette@ligevaerd.dk
tlf.: 22 34 31 13

Se hvordan du spiller "Stop identitetstyven":

LIGEVÆRD

OFFERFONDEN

Ligeværds indsats mod identitetstyveri er støttet af Rådet for Offerfonden.

ET DØGN I TOBIAS' LIV

"HVORFOR KAN JEG IKKE BARE VÆRE LIGESOM DE ANDRE BØRN?"

Luften er tyk af larm og dårlig luft. Kvalmen sniger sig ind på Tobias igen. Hvad skal der ske nu? Skal de have vikar igen? Tobias hjerte banker hurtigt." Det er en ganske almindelig skoledag. De andre børn ser ud til at være glade, men i Tobias' hoved er der angst og kaos. Her giver hans mor sit bud på, hvordan en dag i hans liv må føles. Tobias fik senere diagnosen, GUA, der er en autisme spektrum forstyrrelse.

AF En mor | **FOTO** Adobe Stock

Kl. 06:15

Tobias vågner med et sæt og ser op i loftet. Det er svært at vide, om det er nat eller morgen. Det er mørkt udenfor, og han er omsluttet af et tæt mørke. Han er meget træt. Benene føles tunge, selv om han ligger ned. Det snurrer i dem. Han kan høre sine brødre vende sig i sengene ved siden af. Det er trygt og rart at vide, at han ikke er alene i mørket. Det skramler fra køkkenet, og der kommer lys i gangen. Så er det nok morgen. Hvordan kan det overhovedet være morgen nu? Han er jo lige faldet i søvn. Tobias forestiller sig hvordan dagen vil blive. Han har allerede ondt i maven ved tanken. Om lidt kommer mor ind på værelset, tænder lyset og sætter sig på sengekanten.

Aer ham på håret og siger blidt og stille:

"Har du sovet godt?".

Tobias får hjertebanken og har svært ved at trække vejret. Han kan mærke vreden sprede sig fra hjertet ned til fødderne, op gennem hele kroppen og ud i armene. Han kniber øjnene sammen og ønsker sig langt, langt væk i drømmeland, omgivet af bløde bamser, slik og fars iPad.

Kl. 06:30

Tobias hører mors hurtige skridt fra køkkenet, gennem stuen, ud i gangen – de stopper ved værelsets dør. Hun åbner den langsomt. Den knirkende lyd fra dørens gamle hængsler skærer ind i hans hjerne. Lava-lampen med det beroligende boblende lys bliver tændt. Mor sætter sig på sengekanten. Stryger ham kærligt over håret og siger:

"Godmorgen – har du sovet godt?" på den glade og søde måde.

Tobias er ved at eksplodere indeni. Han sætter sig op i sengen og skriger alt, hvad han kan:

"Neeej! Jeg har IKKE sovet godt! Jeg har overhovedet ikke sovet. Jeg skal IKKE op! Jeg skal IKKE i skole! Jeg hader dig. Forsvind ud af mit værelse!"

Det lettede lidt. Nu kan han igen trække vejret. Tobias lægger sig ned med et hårdt bomb og trækker dynen op over hovedet. Nu kommer den dårlige samvittighed. Gennem dynen kan han høre lillebror græde, sikkert af forskrækkelse over at være blevet vækket af Tobias' raseri. Hans storebror råber højt og skælder ud over at skulle dele værelse med sine brødre og aldrig have noget privatliv. Altid høre på skrig og skrål. Tobias kan mærke mors bløde hænder stryge ham på ryggen igennem dynen. Far er kommet til. Hans dybe stemme siger ord, Tobias ikke kan høre, men han mærker stemningen. Kaos, gråd, tristhed og vrede. Nøjagtig som det plejer.

Kl. 06:50

Nu kan han høre mors skridt komme nærmere. Denne gang går hun langsommere og mere forsigtigt. Åh, hvor Tobias savner hende. Savner at putte sig ind til hendes bløde hud og snuse hendes mor-duft ind ved hendes hals. Døren bliver åbnet langsomt og stille. Mor går langsomt over det knirkende gulv, hendes stemme ryster lidt, da hun siger hans navn og sætter sig.

"Tobias," siger hun svagt.

Tobias bliver liggende uden at røre på sig. Han har på én gang lyst til at kaste sig grædende om sin mors hals og samtidig har han lyst til at skrige højt og kaste sengelampen ned i gulvet, vælte cd-afspilleren eller sparke til den store kasse med LEGO. Det føles, som om hans krop er fyldt med kogende lava og grankogler. Han hører igen mors stemme gennem dynen.

"Tobias, du skal komme op nu!"

"Jeg vil ikke i skole!"

Mors stemme ryster en lille smule. Hun taler meget stille:

"Jeg ved godt, at du ikke vil i skole, men det bliver du nødt til. Det er noget, statsministeren har bestemt. Far og jeg skal på arbejde, og du og dine brødre skal i skole. Sådan er det at bo i vores land. Vi har meget travlt nu. Jeg skal nok hjælpe dig med tøjet, så du kan nå at få morgenmad."

Tobias mærker igen, at vreden tager styringen.

"Jeg gør det ikke!"

Kl. 07:00

Mor sætter sig over på hans seng og løfter forsigtigt på dynen. Hun fumler med nogle sokker, som hun prøver at få på Tobias' fødder. Vreden skvulper som ustadige bølger inde i Tobias' spinkle krop. Han har kvalme. Ked-af-det-heden er ved at drukne ham. Han sparker vildt med benene og rammer mor hårdt i siden. Han har ikke kontrol over sine arme og ben, som sparker og slår ud i luften, og nogle gange rammer noget hårdt, måske mor. Hans elskede mor, som han inderst inde gerne ville kramme og putte sig ind til. Mor er gal nu. Hun maser strømperne på hans fødder, læner sig ind over ham, så dynen strammer om hans mave. Hun ser ham i øjnene og næsten råber:

"Tobias, du er ni år. Du bor i et land, hvor børn skal gå i skole, og forældre skal gå på arbejde. Du står op lige nu!"

Tobias får næsten krampe i hjertet. Når mor bliver så gal på ham, føles det, som om 1.000 knive skærer og stikker i ham på samme tid.

Kl. 07:20

Han hører sin egen stemme forvandle sig til ord og råber:

"Hvorfor er du så ond?"

Han bryder grædende sammen. Mor holder om hans hulkende krop. Hun græder også. Han er træt og har ikke flere kræfter. Han ligger helt slap på sengen og lader mor bakse med hans tunge krop. De går sammen ind i stuen. Far og brødrene siger ikke noget, men fars blik er trist. De har alle tre spist morgenmad, er ved at børste tænder og er snart på vej ud ad døren. Igen i dag nåede Tobias ikke at spise morgenmad med de andre, og måske må han bare spise en banan på vejen.

Kl. 07:30

"Tobias, Tobias, TOBIAS."

Mors stemme er skinger. Hun står foran ham. Hun har hænderne på hans skuldre og ryster ham. "Tobias, vi har travlt. Du skal tage sko og jakke på!"

Far og brødrene er allerede på vej ned af trappen. Far har taget lillebror i hånden. Han græder og vil heller ikke af sted. Far råber nede fra trappen.

”God dag. Henter jeg, eller køber jeg ind?”

Mor svarer et eller andet. Storebror kommer op ad trappen igen, forpustet og helt rød i hovedet. ”Jeg skal have gymnastik – hvor er mit gymnastiktøj?”

Mor smider sin taske på gulvet og forsvinder ind på værelset. Hun skramler og rumsterer og kommer ud med en pose. Hun giver den til storebror, som forsvinder ned af trappen med et frisk: ”Hej, hej.”

Kl. 07:55

Tobias går forrest ned ad trappen, mor er lige bag ham.

”Du kan ikke blive hentet efter skole i dag, men det kan du i morgen. I morgen har jeg tidligt fri. Det kan umuligt være alle, der bliver hentet efter skole. Jeg kan spørge din fætter Mads, om han vil hente dig efter skole, han går vist ikke på universitetet om onsdagen.”

Tobias kan igen mærke vreden boble.

”Jeg vil hentes af dig eller far efter skole!”

De går ned af trappen. Stemningen er dårlig. Han sætter farten ned. Mor skynder på ham, tager ham i hånden og trækker ham fremad. De siger ikke meget på vej hen til skolen.

“TOBIAS KAN GODT LIDE DANSK. HAN ELSKER ORD. MEN HVAD NU, HVIS LÆREN ER SYG? BLIVER DER SÅ IGEN KAOS OG LARM?”

Kl. 08:05

Det har ringet ind, så skolegården er næsten tom.

"Hvorfor skal jeg være her hele dagen? I kan jo ikke lide mig! Hvorfor har I overhovedet fået mig?”

Mor har tårer i øjnene. Det er på én gang rart og gør ondt. Åh, det er hans skyld det hele. Hvorfor kan han ikke være ligesom de andre børn? De virker glade hver dag. De griner og løber rundt mellem hinanden. De virker også glade i timerne.

Kl. 08:07

Det er heldigt, at de bor lige ved siden af skolen, ellers ville han komme endnu mere for sent.

Tobias bliver hylet ud af sit tankespind.

”Hej Tobias. Har du også sovet for længe? Vi må hellere skynde os.”

Det er Asger, der kommer løbende med fuld fart og slår Tobias i ryggen med sin hue. Tobias løber med uden at tænke. Vender sig om og råber farvel til mor. Hun ser helt forbavset ud. Det er rart, at der ikke er så mange på trappen. Tobias hader de morgener, hvor alle børn skal op ad trappen på en gang, ligesom i frikvartererne. Men hvad vil Solveig sige, når de kommer for sent? Tobias har aldrig fået skæld ud, men han er hunderæd for at få det.

Kl. 08:15

Ingen hører vikaren, og larmen bliver mere og mere intens. Tobias får det igen, som om han skal kaste op. Hans hoved dunker. Savnet af hans mor og far stikker sig ind i hjertet som pinde, der presses ind mellem hans ribben. Smerten er ulidelig. Han sætter sig på sin plads. Tager sine bøger op af tasken og lægger dem på bordet. Han sætter hænderne op for ørerne. Det dæmper lyden, men rystelserne fra tramp, råb og bank mærker han op igennem skosålerne og videre op i kroppen, hvor de til sidst havner i hjertet, sammen med savnet og pindene. Tobias har lyst til at skrige. En stor klump har sat sig i halsen, og han kan mærke tårerne svie i øjnene. Han har lyst til at skubbe hårdt til bordet så det vælter. Tanken er skræmmende. Han er bange. For sig selv. For de andre børn. Bange for, at vikaren vil give op og gå.

Kl. 08:20

En hånd skubber til ham.

”Tobias. Tobiiiaaas!”

Han ser op. Vikaren står foran ham. Han tager hænderne væk fra ørene og hører en svag latter og fnis. Det er ham, de griner af. Vikaren åbner Tobias’ bog og peger på side 22. Han går videre. Gad vide, hvor lang tid Tobias har siddet med hænderne for ørene? Elina begynder at læse engelske ord op. Tobias er ved at dø af skam. Hvad tænker den vikar nu om ham? Åh, hvor han savner mor. Han bliver svimmel. Han vil væk. Han vil ud. Han skal på toilettet. Hvordan kommer han det? Og hvor er det nu, det ligger? Er det til højre eller venstre, når man kommer ud ad døren? Hvad nu, hvis der ikke er nogen der vil gå med?

Kl. 08:30

Tobias tager en dyb indånding og prikker forsigtig Niels på skulderen. Han hvisker:

”Niels, vil du være min tissevagt?”

”Ja, det vil jeg gerne,” hører han Niels sige. Lidt for højt, for nu fniser Frida og Tove.

Også vikaren har hørt det og retter blikket mod Niels. Tobias kan næsten ikke få luft. Halsen har strammet sig sammen. Tårerne svier igen. Det sortner for øjnene og han har svært ved at se klart. Vikarens stemme lyder som om han står under vand.

”Niels, sagde du noget?”

”Det er Tobias, der skal tisse. Jeg vil godt gå med,” siger Niels på en let og glad måde.

”Det er i orden,” siger vikaren.

På gangen er der stille, og Tobias kan igen trække vejret. Niels er løbet i forvejen. Tobias bliver i tvivl. Hvor er det nu, toilettet ligger? Tobias mærker hjertet slå meget hurtigt. Det gør ondt. Han hører hurtige skridt imod sig. Det er Niels. ”Hvor bliver du af, Tobias? Skulle du ikke tisse?”

Tobias nikker.

Niels opdager heldigvis ikke noget. Han taler om fodboldkort og om Messi, der er meget svær at få fat i. De når til toilettet. Niels stiller sig op med ryggen mod døren som en soldat.

”Gå bare ind, jeg holder vagt,” siger han.

Kl. 08:40

Tobias får igen hjertebanken. Hans hænder ryster lidt. Han skynder sig at blive færdig. Han åbner døren og er lige ved at få Niels i hovedet. Han har stået der hele tiden og tilmed op ad døren, så ingen kunne komme ind. Tobias smiler. Niels er en rigtig god ven.

”Jeg troede, du var blevet slugt af toilettet,” griner Niels. ”Nå, men kom. Det er vist snart lufter.” Han løber ned ad gangen, let som en kat. Han løber rundt om hjørnet og Tobias kan ikke længere se ham. Hvad er det nu for en dør, der er ind til klasseværelset? De er ens alle sammen. Han løber tungt, ikke let som Niels. Niels er ikke til at se. Tobias får det skidt. Hvorfor har Niels og de andre det ikke sådan? Hvordan kan de bare løbe rundt og vide, hvor de skal hen? Han skal tisse igen. Alle dørene er ens. Hvad skal han gøre? Hans hænder er våde af sved.

Kl. 08:55

Løbende børn og høje skrig forenes i ét inferno. Stole og borde skramler. Luften er tyk af larm og dårlig luft. Kvalmen sniger sig ind på Tobias igen. Hvad skal der ske nu? Skal de have vikar igen? På skemaet står der dansk. Tobias kan godt lide dansk. Han elsker ord. Men hvad nu, hvis læren er syg? Bliver der så igen kaos og larm? Tobias hjerte banker hurtigt. Han lukker øjnene hårdt i og håber, at Line, deres klasselærer, kommer ind og får styr på tropperne.

En velkendt blød og rolig stemme skærer sig igennem rummet.

”Godmorgen 3.C!”

Line er ikke syg. Han er reddet. De næste to timer har de dansk. Tobias mærker skuldrene sænke sig. Håndfladerne bliver gradvist mere tørre, hjertet slår almindeligt og han skal ikke tisse.

Dansktimerne er dejlige. De har gruppearbejde, og Tobias er sammen med Niels og Sarah. De pjatter. Opgaverne er lige tilpas. Ikke for lette og ikke for svære. De skal skrive et eventyr. Tobias har nemt ved ord og historier. Han kommer med den ene idé efter den anden. Sarah ser beundrende på ham, og Niels griner af hans skøre og sjove påfund. Tobias nyder opmærksomheden. Glemmer helt utrygheden, savnet af mor, den dårlige samvittighed, kvalmen og forvirringen. Hvis bare det altid var sådan her, ville han elske at gå i skole. ■

Du kan læse resten af beretningen om Tobias på **https://skoleborn.dk/hvor-for-kan-jeg-ikke-bare-vaere-ligesom-de-andre-boern/**

DENNE TEKST ER VENLIGST UDLÅNT ”SKOLEBØRN”. AF HENSYN TIL DRENGEN I TEKSTENS ANONYMITET, ER NAVNET TOBIAS FIKTIVT OG BILLEDET FORESTILLER HELLER IKKE TEKSTENS HOVEDPERSON.

ET FORSKERBLIK PÅ INKLUSION

”En forståelse af, hvorledes vi sikrer, at flere børn oplever, at folkeskolen er et sted de trives og udvikler sig.” Det var ønsket at opnå til Ligeværds politiske temadag den 19. august 2020, hvor Ligeværd tog de første forsigtige skridt ind i inklusionsarenaen. En arena, som er forholdsvis ny for Ligeværd at udfolde sig på. Derfor havde vi til temadagen inviteret en række oplægsholdere, som havde til opgave at gøre os klogere på inklusion fra deres perspektiv. En af dem var Christian Quvang fra University College Syd, Forskningsafdelingen – en af de førende forskere inden for inklusion. Det er oplægget fra hans forskerblik, vi ruller ud i denne artikel, med det formål at bidrage til en større forståelse af inklusion og formidle et fagligt begrebsapparat at tale om inklusion ud fra.

AF Helene Kaas / Christian Quvang | **PORTRÆTFOTO** Robert Attermann RED STAR | **FOTO** Helene Kaas

Med hvilke ord kan vi begribe inklusion?
Inden for forskerverdenen er begreberne ”det lille narrativ” og ”det store narrativ” særligt centrale, når inklusion skal forstås og forklares.

> “DE FIRE DISKURSER ER, IFØLGE DYSON, DE FIRE MÅDER, VI KAN OPDELE MÅDEN, VI TALER OM INKLUSION PÅ.”

Det store narrativ handler om strukturelle aspekter og samfundsmæssige mekanismer. Når nu inklusion bliver introduceret som en opgave for velfærdsprofessionerne – hvad betyder det så for velfærdsprofessionerne? Hvordan er det for eksempelvis afspejlet i lovgivningen? Det lille narrativ er det individuelle perspektiv. Det handler om de enkelte menneskers livshistorie og deres oplevelser med inklusion.

Det er mødet mellem det store narrativ og det lille narrativ, der er omdrejningspunktet i Quvangs forskning. Med andre ord – hvad sker der i mødet mellem borgeren og det omgivende samfund?

Det store narrativ
Lad os folde det store narrativ ud. Den engelske forsker Alan Dyson, som Quvang er inspireret af i sin forskning, har analyseret, hvad der sker, når vi taler om inklusion og er kommet frem til fire diskurser (måden, vi taler om noget på).

Den første er den ***økonomiske diskurs***. Nogle parter har interesse i at få gjort tingene så billigt som muligt, så der opnås optimal ressourceudnyttelse. Det er blandt andet det, som mange klandrer politikerne for.

Den ***pragmatiske diskurs*** er en anden måde, man kan tale om inklusion på. Her ligger fokus på, at den inkluderende skole er en effektiv måde at sikre så mange børn som muligt en uddannelse på.

De to første diskurser minder meget om hinanden, fordi begge handler om penge. De næste to er anderledes, fordi de handler om noget ideologisk.

Den ***politiske diskurs*** er en diskurs, som eksempelvis en NGO vil kunne spejle sig i. Den handler om, at vi skal sørge for at undgå splittelse og ulighed i samfundet. Vi skal sørge for, at det bliver et homogent samfund, hvor alle har lige chancer og muligheder for uddannelse og arbejde. Det er også den diskurs, der er i spil, når nogle politikere taler om sammenhængskraft.

Den sidste diskurs er den ***etiske diskurs***. Endnu en diskurs, som en NGO kan skrive sig ind i. Her kigger man på, hvad står der i børnekonventionen, og hvad står der i menneskerettighedskonventionen. Vi har forpligtet os på en lang række konventioner. Her kommer Salamancaerklæringen også i spil. Det er en principerklæring fra 1994, der fokuserer på børns ret til uddannelse uanset handicap. Det handler om etik, og om at vi skal sikre, at den inkluderende skole giver mulighed for at få indflydelse på sit eget liv og på ens fremtid.

De fire diskurser er, ifølge Dyson, de fire måder, vi kan opdele måden, vi taler om inklusion på. I inklusionsforskningen på UC SYD, arbejder de med en femte diskurs: Den ***professionsbaserede diskurs***. Den handler om, hvem det er, der arbejder med de unge, som har særlige behov. Det er blandt andre lærere og pædagoger. Det er mennesker knyttet til en profession. Mennesker, der har taget en uddannelse, har dygtiggjort sig og fået nogle erfaringer. I forskning omkring inklusion vurderes det, at de forskellige professioner bedre kan se sig selv i denne diskurs, når de arbejder med inklusion. Et arbejde, der er båret af faglighed fremfor økonomi og ideologi. Det gælder både lærere, pædagoger, psykologer og socialrådgivere.

> “RELATIONER ER, UDOVER DISKURSER, UD FRA QUVANGS VURDERING ET VIGTIGT TEORETISK UDGANGSPUNKT, HVIS MAN VIL FORSTÅ OG ARBEJDE MED INKLUSION.”

CHRISTIAN QUVANG FRA UC SYD FORSKER I INKLUISON.

Det lille narrativ
Hvis vi træder et niveau ned og går tæt på inklusion i en individuel- og skolekontekst, hvad er så det centrale?

Her skal diskurserne ses i både en almen- og en specialpædagogisk pædagogisk sammenhæng, hvor det er mødet mellem læreren og eleven og mellem pædagogen og eleven, der er i spil. Det er der, muligheden for at arbejde med inklusion findes.

Her er det relationen, der kendetegner mødet. Den relation, der forhåbentligt opstår mellem den voksne og barnet. Relationer er, udover diskurser, ud fra Quvangs vurdering et vigtigt teoretisk udgangspunkt, hvis man vil forstå og arbejde med inklusion. Man kan tale om relationer fra fire forskellige perspektiver.

Neurologisk perspektiv
Relationer er – lige fra vi bliver født – båret af en hjernemæssig udvikling. Barnets synapser skal fodres og opleve nogle sociale relationer mellem barnet og mor, far, bedsteforældre med flere. Synapserne udvikles hele livet igennem for at vi kan begå os i sociale kontekster.

Psykologisk perspektiv
Relationer handler også om et dig og et mig. Den psykologiske dynamik, der opstår mellem to personer. Disse objektrelationer, som de kaldes, er meget vigtige.

Antropologisk perspektiv
Vi er også alle sammen placeret i en fysisk kontekst, som påvirker os. Skolebygninger er ikke altid moderne og ikke ligefrem gearet godt nok til inklusion i kraft af deres arkitektur. Det samme gælder måske bogmaterialet. Steder og artefakter påvirker mennesker og dermed inklusion. Der er ligefrem arkitekter, som arbejder med at designe inkluderende skolearkitektur.

CHRISTIAN QUVANG HOLDT OPLÆG TIL LIGEVÆRDS POLITISKE TEMADAG OM INKLUSION.

Kommunikativt perspektiv
Relationer handler også om kommunikation. Vi kan ikke ikke-kommunikere. Vi kommunikerer hele tiden. Derfor skal der hele tiden – når vi taler om inklusion – være øje for både det sagte og det usagte.

Skåret helt ind til benet, mener Quvang, at inklusion handler om relationer. Vi er hinandens arbejdsmiljø.

"QUVANGS FORSKNINGSENHED HAR FÅET 5 MILLIONER KRONER AF EU TIL AT LAVE ET ERASMUS PLUS 3 PROJEKT."

Hvordan forener man det store og det lille narrativ?
Fra Quvangs perspektiv er reguleringen mellem det store og det lille narrativ en politisk opgave, som forskning er en del af sammen med NGO'er.

Quvangs forskningsenhed har fået 5 millioner kroner af EU til at lave et Erasmus Plus 3 Projekt. Det særlige ved et Erasmus 3 Plus Projekt er, at de skal komme med politiske anbefalinger til kommissionen. Projektet, som de kalder SPICEY, har fokus på, hvordan man udvikler inkluderende miljøer i en hvilken som helst skolekontekst.

I den sammenhæng tager de udgangspunkt i The European Inclusive Compass, som stadig er på skitseniveau. Ideen med kompasset er, at alle aktører skal frem og aktiveres. Det gælder NGO'erne, fagforeningerne, forældre, børnene, lærerne, pædagogerne, lokalmiljøet og alle de elementer, der har betydning for børn, unges og voksnes liv. Aktørerne skal starte med at have en dialog om og drøfte, hvilke værdier omkring inklusion, de kan blive enige om. Dernæst, hvilke veje skal de gå?

I arbejdet med inklusion på de to niveauer – det samfundsmæssige og det individuelle – er Quvang blevet bevidst om, at de som forskere skal være opmærksomme på, der er nogle politiske implikationer, som de skal engagere sig i, der vedrører det strukturelle niveau – det store narrativ. Der er en række ting, der skal defineres og sikres lovmæssigt, så borgeren får en formel og reel indflydelse. På det individuelle niveau handler det om at holde øje med, hvordan det går med de politiske implikationer, der lovmæssigt skal definere og realisere, at borgernes individuelle ønsker, behov, meninger og oplevelser så også reelt kommer i spil. Her mener Quvang, at forskerne har værdi af et samarbejde med NGO'er som Ligeværd. Det er et samarbejde, vi I Ligeværd glædeligt indgår i. ■

Læs mere om kompasset på spisey.southdenmark.eu/

SELVMORDSTANKER

BLANDT BØRN OG UNGE MED SÆRLIGE BEHOV

"DEN 29. AUGUST 2016 FORSØGTE LUKAS AT TAGE SIT EGET LIV ... DENGANG VAR HAN KUN 12 ÅR GAMMEL"

Podcastserien består af tre episoder og undersøger gennem snak med Lukas' mor og forskellige eksperter, hvad der ligger bag, når et barn på bare 12 år forsøger at tage sit eget liv. Lukas har særlige behov. Det vil sige, at han er kognitivt udfordret. Han har brug for, at der bliver taget nogle særlige hensyn til ham, for eksempel i skolen. Men Lukas får ikke den skolegang, han har brug for, og tingene begynder at skride for ham. Podcasten er blevet til i et samarbejde mellem Ligeværd og journalist Lasse Mors, som også har tilrettelagt og produceret podcastserien.

I podcasten medvirker:
Gitte, mor til Lukas
Esben Kullberg, direktør i Ligeværd
Britt Morthorst, forsker inden for selvmordsforebyggelse
Ida Koch, psykol og og ekspert i selvmordsadfærd

Apple-Podcasts **Spotify** **Google-Podcasts**

Du finder podcasten på spreaker.com og i de forskellige podcast-apps

INKLUSION BEGYNDER MED DET SOCIALE

I Ligeværds rådgivning Ligelinie er vi ofte i kontakt med forældre som kan fortælle, at folkeskolen og lærerne ikke formår at give deres barn nogle rammer i klassen, som barnet kan vokse og trives i. De fortæller om børn, som ikke har haft en fast skolegang i helt op til 4 år.

AF Julie Fabian | **FOTO** Helene Kaas

DET ER MED STOLTHED, AT ELEVERNE PÅ FENSKÆR VISER DERES VÆRKER FREM.

Det kan ende med årelangt fravær fra skolen

Med inklusionsloven i 2012 kom målsætningen om, at andelen af elever i den almindelige undervisning skal øges til 96 procent i 2015. Børn med særlige behov skal dermed, så vidt muligt, undervises i den almene undervisning. Det er skolens opgave at sikre, at alle elever oplever at være en del af det faglige og sociale fællesskab, samt at der sker en faglig progression og at elevernes trivsel bevares.

Alligevel er der i dag mange børn, der ikke trives i folkeskolen, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved et højt fravær fra skolen. For de fleste børn skyldes fravær fra skolen; influenza, lægebesøg eller ferier uden for skolens ferier, men der er også et stigende antal børn og unge, der isolerer sig hjemme og ikke vil i skole.

Ligeværd har spurgt de unge med særlige behov om deres oplevelser med folkeskolen. En unge pige beskrev det således:

LÆRING PÅ VÆRKSTEDER FYLDER MEGET PÅ FENSKÆR EFTERSKOLE.

"FORÆLDRENE OPLEVER, AT DER HAR VÆRET UTILSTRÆKKELIGE RAMMER OG RESSOURCER I SKOLEN."

"På den skole jeg gik på, var jeg udsat for meget mobning. Jeg begyndte at få angst. Så kunne jeg ikke rigtig være med i timerne. Så blev jeg rykket til en anden afdeling af skolen sammen med en veninde. Der blev min angst bare værre af, så jeg blev sendt ud på gangen, og derfor har jeg ikke lært det basale ordentligt. Derfor har jeg været meget hjemme."

Ligeværds rådgivning modtager henvendelser fra forældre, som også deler fortællingen om børn, der har haft en skolegang præget af fysiske, psykiske og sociale problemstillinger. Børnene har ofte en stor angst for, hvad de andre elever tænker. De føler sig isolerede og ensomme. Børnene ender derfor med at blive hjemme med forældrenes viden, og nogle af dem ender med et årelangt fravær.

Utilstrækkelige rammer og ressourcer i skolen

Forældrene oplever, at der har været utilstrækkelige rammer og ressourcer i skolen, hvilket bl.a. har gjort det vanskeligt at samarbejde med lærerne om at løse situationen.

En dreng med særlige behov oplevede det på denne måde:

"Jeg kom jo i skole, fordi jeg blev tvunget til det. Men jeg sad bare selv bag min computer og lavede noget, jeg ikke skulle. I pauserne satte jeg mig bare ud eller gik. Jeg ville ikke noget som helst. (...). Jeg var ked af det, men det holdt jeg for mig selv. Det var også i den periode, det gik langt ned ad bakke. Jeg gjorde nogle ting på skolen, som jeg ikke måtte. Så det endte med, at jeg blev sendt hjem i tre dage."

Det er sammensatte og meget forskellige problematikker, der er på spil, når det handler om skolefravær. Så sagerne er ofte meget komplekse og kræver flere forskellige indsatser. Ligeværd har kontaktet forstander på Fenskær Efterskole, Niels Ørum Kirk, for at blive klogere på, hvordan problematikken ser ud fra en specialefterskoles perspektiv, og hvordan de gør, når de får elever som har en lang forhistorie med skolefravær med sig på efterskolen.

Vi har skabt et skolesystem, der gør børnene syge

"Inklusion kræver venner og kærester". Sådan lød overskriften på en artikel, som Niels Kirk skrev til Efterskoleforeningens fagblad tilbage i december 2014. Her beskriver han sine elever således:

"Vores elever har haft svært ved det boglige og har typisk gemt sig, eller helt holdt sig væk, for at ingen skulle opdage, at de ikke var som alle andre. På den måde har skolen lært dem, at de ikke kan lære og derfor ikke er noget værd."

Da Ligeværd tager kontakt til Niels Kirk en kold november morgen i 2020 er svaret et lidt anderledes.

"Nu oplever vi, at en del af eleverne er så skadede, når de starter her, at de ikke kan gennemføre skoleåret. Vi oplever, at det er

meget svært for sagsbehandlere og UU-vejledere at få lov til at hjælpe denne gruppe af unge. Først når det ligner en reel anbringelse, kan de økonomiansvarlige se fordelen ved et efterskoleforløb. Det betyder, at de unge skal helt ud på "kanten", før de får et relevant tilbud, og så er det somme tider for sent, hvis vi skal kunne hjælpe. Vi har skabt et skolesystem, der gør de unge syge."

Han tilføjer: *"Jeg møder forældre, som fortæller, at deres unge har været ude af undervisningen i flere år, men fortsat indskrevet på skolen. På den måde er der en masse mørketal. Problemet er altså meget større, end vi regner med."*

Husk den sociale del af inklusionen

Det helt store problem ligger i, at man har overset den sociale del af inklusionen. Det har gjort, at klasserne har rummet dem, men ikke inkluderet dem i fællesskabet.

"Mine elever fortæller mig, at de ikke har haft venner blandt deres klassekammerater."

På Fenskær er der elever, som i deres folkeskole har haft en oplevelse af, at de udstiller sig selv, hvis de deltager i undervisningen. De har erfaret, at det er bedre at holde sig i ro eller måske helt væk eller væk fra skolen.

"Med inklusion har man kun kigget på det faglige, man har simpelthen glemt den sociale del af inklusion, og al inklusion starter i det sociale. Hvis de her elever ikke bliver trygge, så kan de ikke lære noget. Hvad endnu værre er: De lærer, at de ikke kan lære noget."

"IFØLGE NIELS KIRK BLIVER DET NU EFTERSKOLENS OPGAVE AT GIVE DE UNGE MENNESKER TROEN PÅ DEM SELV TILBAGE."

Billederne er fra 2020, da Ligeværd besøgte Fenskær Efterskole sammen med Camilla Fabricius (S) og Daniel Noti.

Fra fravær til trivsel

Ifølge Niels Kirk bliver det nu efterskolens opgave at give de unge mennesker troen på dem selv tilbage. Hvilket de gør ved at tage udgangspunkt i det de unge kan, samt udvikle deres evne til at være sammen med andre om en opgave.

Fællesskabet er vigtigt for at alle unge – også unge med særlige behov. For mange af de unge har deres sociale liv, inden efterskolen, været ikke eksisterende. Ifølge Niels bliver det en af skolens fornemste opgaver: *"At få de unge til at føle, at de udfylder en vigtig rolle i fællesskabet."* ■

Ligeværd håber, at politikerne og alle dem, der arbejder med at inkludere børn i folkeskolen vil lade sig inspirere af Niels Kirk og eleverne på Fenskær Efterskole, og huske den sociale del af inklusionen. Børn vokser i givende fællesskaber.

LIGE VÆRD AT VIDE

LIGE VÆRD AT VIDE
– LIGEVÆRDS PODCAST

"VELKOMMEN TIL LIGE VÆRD AT VIDE – PODCASTEN FOR DIG MED INTERESSE FOR BØRN, UNGE OG VOKSNE MED SÆRLIGE BEHOV."

SÅDAN LYDER DE FØRSTE SEKUNDER, NÅR DU TRYKKER PLAY PÅ LIGEVÆRDS PODCAST, DER UDKOMMER MED EN NY EPISODE HVER 14. DAG.

Apple-Podcasts Spotify Google-Podcasts

Du finder podcasten på spreaker.com og i de forskellige podcast-apps

INKLUDERENDE LÆRINGSMILJØ GENNEM ANERKENDELSE OG IDRÆT

På Idrætsefterskolen Ulbølle får de af besøgende ofte spørgsmålet "Hvordan kan I på én gang have de hoppende unge med ADHD, de stille forsagte piger og de unge med downs og det ser ud til, at de gør sig umage med at gøre hinanden gode?" Det helt korte svar fra forstanderen Thomas Buch lyder: "Det kan vi, fordi vi har et anerkendende og inkluderende læringsmiljø i en kultur, der er opbygget gennem år. Sådan er vi her på idrætsefterskolen. Vi spiller på samme hold, vi scorer i samme mål – vi bruger idrætsmetaforer på det. Idrætten er en fælles legebane. De fleste ansatte er lige så meget idrætsnørder som eleverne, så de oplever et fællesskab, hvor man kan lege sammen og derefter er det nemmere at opbygge relationer og begynde at arbejde med eleverne."

AF Helene Kaas | **FOTO** Peter Bernberg, Idrætsefterskolen Ulbølle

Og hvordan gør man så det; altså skaber en kultur med et inkluderende læringsmiljø? Udover Thomas Buch, hjælper viceforstander, Maj-Britt Buch samt afdelingsleder og lærer Rene Osterhammel med at gøre os klogere på det.

Fokus skal flyttes fra en elevs fejl og mangler

Inden vi dykker ned i det inspirerende arbejde på idrætsefterskolen, lægger vi ud med at snakke om efterskolens overordnede tilgang til inklusion, som Thomas Buch formulerer således:

– Vi skal flytte den måde, vi tænker inklusion, specialpædagogik og specialundervisning på fra at være en individuel opgave i forhold til den enkelte elev til, at det bliver en relationel, kultur- og miljøopgave. Vi har i alt for mange år kigget på en elevs fejl og mangler, og så er vi begyndt at repa-

rere på det. Eleven skal laves om til noget andet, end det eleven er, fordi vi skal have repareret fejlene og manglerne, så eleven igen kan komme ind i det miljø, vi på forhånd har defineret som det rigtige. Der er brug for en helt anden tilgang, der handler om at ændre kulturen. Vi skal lave en kultur, der kan rumme og udvikle alle.

– Hvert år får vi et forskelligt elevhold ind, så ved skolestart kigger vi på vores elever og finder frem til, hvordan vi får skabt et skolesystem, der fungerer for netop det hold. Det er det overordnede blik på, hvad inklusion er. I det hele taget skal vi holde op med at snakke inklusion, for hver gang, du siger, at nogle skal inkluderes, så snakker du også om, at nogle er ekskluderet. Man tager udgangspunkt i, at nogle er forkerte eller anderledes og dem skal vi gøre os umage med at inkludere i vores kasse.

"DET VIGTIGSTE ER, AT ELEVERNE BLIVER VERDENSMESTRE I AT MESTRE DERES EGET LIV."

Anerkendende tilgang

Det er netop kultur- og miljøtilgangen, der danner grundlaget for arbejdet med de unge på Idrætsefterskolen Ulbølle. Da Thomas og Maj-Britt åbnede idrætsefterskolen i 2005, begyndte de ikke med at planlægge en masse indsatser og aktiviteter. De hævede i stedet for snakken til et mere eksistentielt og filosofisk niveau og fandt frem til det menneskesyn, som de gerne ville bygge deres skole på. Thomas Buch fortæller her om aha-oplevelsen, der inspirerede til det grundlag, skolen bygger på.

– Jeg var til en workshop med Peter Lang – en af guruerne inden for socialkonstruktionisme, systemisk tænkning og det at drive anerkendende skole med narrativer og historier. Jeg tog afsted med hovedet fuld af tanker om, hvordan vi skulle drive skole; og om vi overhovedet kunne?! På workshoppen skulle vi alle fortælle en historie om noget, vi var gode til. Herefter skulle vi være hinandens ressourcespottere og sætte gule post its på hinanden med ting, vi var gode til. Det gjorde noget ved mig at blive anerkendt for det, jeg var god til, og at andre satte post its på mig. På vejen hjem slog tanken ned i mig 'Det er sådan her, vi skal drive skole! Vi skal – i overført betydning – sætte gule lapper på vores lærere og elever'.

socialkonstruktionistisk grundlag for kulturen

Workshoppen med Peter Lang blev startskuddet til at skabe den kultur på idrætsefterskolen, som i dag rummer det anerkendende og inkluderende læringsmiljø, hvor der er plads til alle. Thomas Buch fortæller her mere om den tilgang, der gennemsyrer skolens arbejde.

– Vores miljø bygger på den erkendelsesteori, der hedder socialkonstruktionisme og de redskaber, der hører derunder - Blandt andet systemisk tænkning og anerkendende udforskning. Det ligger stærkt funderet i vores måde at være sammen på som personale og vores måde at møde eleverne på. Vi kan ikke blande os i, hvad vores medarbejdere gør, når de kommer hjem, men når de træder ind ad døren her, skal vi være fælles opmærksomme på grundprincipperne i socialkonstruktionismen. Det er jo virkeligheden ganske kort: 'Vi skaber virkeligheden i relationer, og vi skaber virkeligheden ud fra den måde, vi tænker og snakker om den på.' Det skal vi have med os hele tiden, når vi går ud og møder en elev. Hvis man står med en elev, der lige har smadret bordtennisbordet, så kan man jo vælge at gå i gang med at skælde eleven ud og gøre eleven mindreværdig eller man kan blive nysgerrig og tænke 'det her har vi skabt sammen gennem relationer – gad vide, hvad min rolle er i det?'

– Og hvordan bliver det så til en kultur? Det gør det, fordi vi internt hele tiden italesætter det, og vi gør os umage med at møde eleverne på den måde, og beder eleverne om at møde hinanden sådan. Det er selvfølgelig en kæmpe dannelsesproces. Vi snakker jo ikke socialkonstruktionistiske termer med eleverne, men man kan godt sige til en elev 'har du egentlig været nysgerrig på, hvorfor han gør som han gør? Ved du godt, at han har autisme og hvad det betyder for hans måde at se verden på?', og så tager vi en snak ud fra det.

DE ARBEJDER MEGET MED RELATIONER TIL OG MELLEM ELEVERNE PÅ IDRÆTSEFTERSKOLEN.

"DET ER DET, DER ER PROBLEMET MED FOLKESKOLEN, HVOR DER ER DE KASSER, HVOR ELEVEN BARE MÅ PASSE IND. SIDERNE PÅ KASSERNE SKAL VÆK..."

Plads til alle

Maj-Britt Buch supplerer med konkrete tiltag, der alle er udtryk for kulturen på idrætsefterskolen.

– Når en elev skal optages hos os, er den unge først til en rundvisning med forældrene, hvor vi fortæller om skolen, hvordan vi bygger undervisningen op, hvordan vi inddeler i de faglige niveauer og hvordan vi arbejder med idrætten. Vi fortæller også om reglerne og en af de vigtigste regler er, at hos os er der ingen, der er konger. Man skal ikke trykke ned ad og tænke, at man er mere værd end andre – der skal være plads til alle.

– Vi er alle uddannet inden for socialkonstruktionisme. Det er blevet en arbejdskultur. Vi husker hele tiden hinanden på det. Vi har et morgenmøde med lærerne hver morgen, og vi hjælper hinanden med at gå ud fra morgenmødet og møde eleverne med det rigtig mindset.

– Vi har også en dagbog, vi skriver i på hver aftenvagt. En overgang blev retorikken i dagbogen, 'så sagde den elev det, og så gjorde den elev det' og pludselig havde vi kun fokus på alt det, der var træls og vi glemte, om der også havde været en god historie. Så bad vi lærerne have fokus på det positive også, så hver aften skal der også være en positiv historie. Det er et enormt mindshift, om man har fokus på det, der virker, eller det, der ikke gør - og det sender et helt andet signal til eleverne. Der skal også være plads til det hårde og det trælse – begge deles skal huskes.

Inklusion gennem idræt og bevægelse

Så på Idrætsefterskolen Ulbølle arbejder de altså ud fra et socialkonstruktionistisk menneskesyn, hvor virkeligheden bliver skabt gennem relationer, og de bruger blandt andet idrætten til at opbygge relationer til eleverne. Men hvad er det så idrætten kan i forhold til at skabe et fællesskab med et inkluderende læringsmiljø?

Det fortæller Rene Osterhammel, der er idrætslærer, om her:

– Det er en del af skolens DNA, at der er plads til alle. Når eleverne mødes i idrætsarenaen, er de naturligt inkluderet i den samme arena. De oplever at kunne være med og være en del af et fællesskab. Det handler meget om relationer og tryghed. Hvis vi ikke får relationer til de elever, der er udfordret, og

kender dem, kan de ikke indgå i noget som helst på ligeværdige vilkår. Det er det, der er problemet med folkeskolen, hvor der er de kasser, hvor eleven bare må passe ind. Siderne på kasserne skal væk, så vi kan se på den enkelte elev og lave ordentlig skole.

– Vi arbejder meget med den enkelte elevs selvværd for, at eleverne kan blive en del af gruppen. Det er meget individuel træning med individuelle træningsprogrammer, men sammen med andre. Vi vil gerne give dem troen på, at de kan noget. For eksempel laver vi noget så simpelt som "Andersen-testen" til børn og unge, hvor vi fokuserer på den progression, den enkelte unge oplever. Vi snakker både om det idrætsfaglige ved, at de bliver stærkere, men også om selvværdsdelen forbundet med, at de bliver bedre til noget.

– Vi prøver ud fra diagnosekendskab at tilpasse den enkelte unges program. Kendskabet til diagnose gør meget i forhold til, hvad vi tør smide dem ud i. Det er også vigtigt for eleverne, at de ved, at de har en mental bagdør. De ved, at hvis de får det dårligt, føler ubehag eller bliver hidsig, har de en mental bagdør – det vil sige en aftale om, hvad de gør. Bare visheden om, at den aftale eksisterer, får dem til at slappe af og gør, at de kan være med i længere tid.

– Vi udfordrer også diagnoserne lidt. Hvis du har autisme, kan det nærmest

"NÅR ELEVERNE MØDES I IDRÆTSARENAEN, ER DE NATURLIGT INKLUDERET I DEN SAMME ARENA."

gøre fysisk ondt at blive rørt ved. Her bruger vi massagebolde eller pakker øvelsen ind i, at man skal bygge en pizza på ryggen af hinanden. Vi har brydning, hvor vi har alle eleverne til at ligge og tumle rundt og tæve hinanden på madrassen. Her er kontakten pakket ind i en anden kontekst og så kan de godt. Herefter snakker vi om, hvad det skyldes, at de godt kunne være i den fysiske kontakt. Her kan svaret fra eleven lyde 'Jamen, han skulle jo have tæv'. Idræt er jo en kropslig arena, og det gør det nemt at tale med de unge, fordi de kan mærke det på egen krop. Siger du til eleven med autisme uden for øvelsen eller uden for idrætsarenaen 'Skal du have en krammer, inden jeg går', ville det aldrig komme til at ske.

"AT FORANDRE SAMFUNDET KAN SKE PÅ FLERE MÅDER. VI KAN ARBEJDE PÅ DE MULIGHEDER, VORES ELEVER HAR AT KOMME UD TIL..."

På powerlinjen, hvor Rene underviser, handler idrætten ikke meget om at mestre idrætten, men om at mestre sig selv. Han fortæller, at det vigtigste er, at eleverne bliver verdensmestre i at mestre deres eget liv. Det at blive dygtigere til badminton, rykker også noget, men det er ikke det primære. Det handler mere om, hvad der sker inde i eleven. De sociale og emotionelle områder er de vigtigste at udvikle, for at eleverne kan udvikle sig i de andre sammenhænge. Hvis en elev har en blokering i det følelsesmæssige eller sociale, blokerer den jo hele tiden på andre områder. Rene fortæller, at mange af eleverne har mure, de har bygget op, som de skal have brudt ned, før de kan arbejde med sig selv i den arena, de skaber til dem.

Vision om inkluderende læringsmiljøer i hele samfundet

På Idrætsefterskolen Ulbølle arbejder de ikke kun med at skabe inkluderende læringsmiljøer for deres elever, mens de er på skolen. En del af specialefterskolens vision handler om, at de både skal arbejde på at skabe inkluderende læringsmiljøer på skolen og ude i samfundet. Thomas Buch uddyber:

– At forandre samfundet kan ske på flere måder. Vi kan arbejde på de muligheder, vores elever har at komme ud til, og det andet er at gøre noget ved de vilkår, vores elever har, inden de kommer ind. Tanken er, at vi gerne vil stå til rådighed med den praksisviden, vi har, i forhold til, hvordan man kan lykkes med at skabe det store inkluderende og mangfoldige miljø. Idræt er et læringsredskab, som kan inkludere. Vores viden om det vil vi gerne give videre. Lidt højt sagt, så er vi lykkedes med vores vision det øjeblik, vi nedlægger os selv.

En af måderne, idrætsefterskolen giver deres viden videre på, er gennem deres to-dages kursus "Inklusion med idræt og bevægelse", hvor folkeskoler og andre skoler med interesse kan deltage. Kurset bevæger sig på to ben. Der undervises i pædagogiske interventionstiltag i forhold til elever med diagnoser indenfor autismespektret og ADHD, ligesom der deles viden om, hvordan der skabes de bedste rammer for undervisning og relationsdannelse for unge med særlige læringsforudsætninger, og denne viden bruges efterfølgende til at give input til, hvordan idrætsundervisningen kan tilrettelægges for disse unge. Indtil videre har 300 lærere og pædagoger deltaget på kurset. ■

VEJEN FRA INDELUKKET GAMER **TIL GLAD GASTRONOM**

Klokken ringer. Silas har fri fra skole. Han skynder sig hjem. Tænder sin computer og kort tid efter er han i en anden verden. En verden, der hedder World of Warcraft. Her bliver han de næste mange timer. Faktisk helt indtil midnat. Dagen efter er det en træt Silas, der kommer i skole. Her laver han det samme som dagen før: Ingenting. Han har nemlig svært ved både det faglige og det sociale i skolen. Han tæller nærmest bare ned, til han får fri, så han kan komme hjem til det computerspilsunivers, hvor han tilbringer de fleste af sine vågne timer. Sådan så Silas Scholdan Jespersgaards tilværelse ud for 8 år siden. I sommer blev han færdig med en uddannelse som gastronom og er nu i et ordinært job. Her får du indblik i, hvorfor og hvordan det lykkedes for Silas at komme fra en tilværelse som afhængig gamer til et liv med uddannelse, job, forlovet og egen lejlighed.

AF Helene Kaas | **FOTO** FGU Aalborg

EN UNG SILAS MED LÆREMESTEREN OG MENTOREN MICHAEL.

"DET SKELSÆTTENDE FOR SILAS SKETE, DA HAN FYLDTE 17 ÅR, OG BLEV VISITERET TIL EN STU MED MULIGHED FOR BO-TRÆNING."

Afhængig gamer med lavt selvværd

– I folkeskolen var jeg altid det nye barn. Vi har altid flyttet meget rundt, så jeg har prøvet at gå på 11 forskellige folkeskoler. Jeg nåede aldrig at blive en del af fællesskabet. Og så spillede jeg jo computer, så de andre så ned på mig. De stemplede mig som nørd, så jeg lukkede mig bare inde i mig selv. Lærerne i folkeskolen virkede ret opgivende, og jeg forstår dem egentlig godt, når jeg tænker tilbage, for jeg har aldrig fungeret godt i folkeskolen. Jeg klarede mig ikke godt i skolen og fungerede ikke sammen med de andre elever. Jeg var ikke den, de andre valgte at være sammen med.

Sådan beskriver Silas selv sin tid i folkeskolen. Efter 9. klasse kom Silas på Lille Vildmose Produktionsskole på Mou Hotel. Det var hans mors forslag, fordi Silas havde været i praktik på en kro, og det havde gjort ham godt at mærke, at der var noget praktisk, han var god til. Det var dog ikke nemt for Silas at bryde det gamle mønster, så det første år på produktionsskolen havde han meget fravær. Busturen til skolen var hård, skolen var endnu en ny skole og troen på, at han kunne lære noget, var lille. Han fortæller, at han stadig spillede enormt meget computer.

Christina Møller Jensen, som er uddannelsesleder på FGU Aalborg (tidl. Lille Vildmose Produktionsskole) og Michael Falkenberg Simonsen, faglærer og mentor, fortæller i fællesskab om den Silas, de tog imod som 16-årig:

– Silas var en dreng med komplekse udfordringer – både faglige, sociale og personlige. Han var meget usikker, både på sig selv og i forhold til hvilken retning, han skulle. Vi tog fat der, hvor han var. Han var bogligt udfordret, havde lavt selvværd og kæmpede med ubehandlet sorg efter sin fars død. Han havde haft mange dårlige oplevelser i sin skolegang. Han var motorisk udfordret, og bar præg af at være understimuleret fysisk efter alt for mange timer foran en computer. Derudover var han var lige blevet udredt med ADHD.

– Silas forløb startede med meget fravær. Han var blevet en mester i at blive hjemme, når tingene var svære og sådan havde det været i mange år. Så den første opgave var at motivere ham til at møde op og støtte ham i at få nogle af de barrierer væk, som holdt ham hjemme foran computeren.

Reddet af en Særligt Tilrettelagt Uddannelse

Det skelsættende for Silas skete, da han fyldte 17 år, og blev visiteret til en STU med mulighed for bo-træning.

– Da jeg fyldte 17 år, fik jeg tildelt en STU og det hjalp meget, for så kunne jeg komme ud at bo på Mou Hotel. Det betød, at jeg kom ud af mine gamle rammer og begyndte at blive opdraget ordentligt. Der begyndte det at gå godt. Jeg mødte – godt og vel – hver dag. Jeg begyndte at lære ting, og jeg blev generelt mere glad. Jeg kom i bad hver dag – og det er en god ting, fortæller han med et skævt smil i stemmen.

Silas' svar på hvorfor det begyndte at gå godt, peger på én person: Michael.

– Michael havde en farrolle for mig. Han er grunden til, at jeg er, som jeg er nu. Jeg snakkede knap nok, da jeg kom derud. Nu holder jeg nærmest ikke mund. Han har fået mig til at tro på mig selv. Han har været en stor støtte og inspiration. Han har været der hele vejen rundt. Efter mine 3 år på STU kom jeg i lære på hotellet i 3 og et halvt år. Michael har været med hele vejen, så han har lært mig alt, hvad jeg ved. Han har også været hård. Det har jeg haft brug for – for at blive opdraget ordentligt. Var jeg ikke kommet på den STU, var jeg ikke kommet nogen vegne i mit liv. Jeg har været tæt på at bakke ud af uddannelsen et par gange, men begge gange har Michael været der til at sige 'Du kan godt'. Det betød meget for mig, at jeg kunne mærke, at lærerne godt kunne lide at være på Mou Hotel. Det inspirerede mig til også at ville det.

For Michael og Christina var det også tydeligt, at STU'en var det helt rigtige for Silas.

– Da Silas begyndte på STU'en, begyndte det at rykke for ham, fordi vi kunne arbejde sideløbende med både det personlige, faglige og sociale samt støtte Silas i sit fritidsliv, således at nogle af de gamle mønstre ligeså langsomt blev brudt.

– Det sidste år af STU'en rykkede Silas sig tre niveauer fagligt i almenfagligt. Det betød, at han kunne klare en optagelsesprøve i dansk og matematik, så han kunne komme ind på TECH Food College (red., hvor Silas har taget sin uddannelse som gastronom). Det lykkedes, fordi de andre ting landede; han fik styr på at møde op, begyndte at tro på sig selv og fik mod på og lyst til at tage en uddannelse – med andre ord Silas havde mærket værdien af at være en del af et lærings- og arbejdsfællesskab og ville mere, fortæller Christina.

Da han begyndte på sin uddannelse, fortsatte Michael med at være mentor for Silas, udover at være hans faglige læremester.

Tillid og fællesskab som de første skridt

Relationer, tryghed og krav er nogle af nøgleordene i det arbejde, som de på Mou Hotel satte i gang for at hjælpe Silas.

– Vi lagde ud med at invitere Silas ind i vores arbejdsfællesskab på hotellet for derigennem at skabe en relation til Silas. Det var hårdt arbejde det første halve år. Vi arbejdede med at få Silas ind i nogle omgivelser, som gjorde, at han blev tryg ved at være der og deltage – og det lykkes at han fik en relation til mig. Han kunne mærke, at jeg ville ham. Jeg var uden tvivl også hård ved ham nogle gange. Jeg stillede krav, som jeg vidste, han kunne klare, som han bare ikke selv vidste, før han havde gjort det. Det var Christina, der trådte til, når han synes det blev for svært, fortæller Michael.

Christina supplerer:

– Silas var ikke en dreng, der var vant til at blive stillet krav til. Når der ikke bliver stillet krav til en, kommer der en underliggende tro på, at ingen tror, man kan mestre noget. Michael har stillet krav og tilpasset opgaverne, så Silas begyndte at få følelsen af, at han kan kunne lykkes med noget. Han har naturligvis skulle støttes i at håndtere de krav, der blev stillet og få dem vendt i hovedet, så han ikke fik modstand mod dem. Men det er her, jeg tænker Michael og jeg har suppleret hinanden godt. Vi snakkede løbende med Silas om, at når vi stillede krav til ham, var det fordi, vi troede på, han kunne leve op til dem. Derudover sørgede vi for, at målene blev så små, at de var til at lykkes med, hvor efter vi byggede videre på. Det gav Silas et frirum, at Michael gav ham nogle konkrete arbejdsopgaver og bad ham 'pakke problemerne væk', for han var kommet ind i et mønster med, at alt var svært og hårdt. Koblingen mellem at få et frirum til at lære noget fagligt og være en del af at skabe noget i køkkenet, gjorde ham godt. Han har jo set op til Michael, fordi Michael har kunnet mestre meget, som Silas gerne selv ville mestre.

– Jeg tror også, at de sociale ture har betydet meget. Michael rejste til Norge med fem drenge, da Silas kun havde været her i et halvt år. Sådan en tur, hvor man presser sig selv og finder ud af, at man kan klare det og klare det sammen, giver meget. Det, at føle sig som en del af et fællesskab med nogen andre unge og have en værdi i det, har også haft betydning. På Mou Hotel er det vigtigt for os både at inkludere de unge i et lærings- og arbejdsfællesskab, men det er også vigtigt for os, at vores STU-elever får sammenlignende muligheder som unge på ordinære ungdomsuddannelser, blandt andet studieture, udlandspraktikker osv. Silas har aldrig oplevet at været en del af et fællesskab i sin folkeskole, fordi han har skiftet skole mange gange, gået i specialklasse og været skærmet meget – vi må som fagpersoner ikke underkende betydningen af følelsen af at høre til og have venner, fortæller Christina.

Personlig, social og faglig mentor

– Det, at Michael har kunnet arbejde med hele Silas, og det at Silas er blevet inkluderet i et arbejdsfællesskab. Det er svaret på, hvorfor det er gået godt for Silas. Det gælder også for nogle af de andre unge, vi har haft, som måske er kommet videre i et fleksjob eller anden beskæftigelse.

Sådan lyder Christinas helt korte svar på den tilgang, de har på Mou Hotel.

Hun fortæller videre:

– Fordi Michael har haft en tæt relation til Silas, har han hele tiden været ved siden af Silas eller et skridt foran, så hvis noget har været ved at gå galt, har vi kunne sætte ind, inden det blev en udfordring. Da han kom til os, var han ikke vant til, at nogen holdt noget ud. Silas havde oplevet mange skift af forskellige fagpersoner og var på mange måder lidt opgivende i troen på, at nogle reelt ville hjælpe ham. Når et ungt menneske får en STU på Mou Hotel, samarbejder vi naturligvis med den unges netværk og de øvrige fagpersoner, der måtte være en del af den unges liv, men der er ikke en opgave, vi tænker, ikke er relevant for os at være med til at løse. Er der en barriere for at møde i sin STU, så kigger vi på den barriere og forholder os til den. Silas' STU har indeholdt alt – lige fra støtte til at håndtere sin økonomi til at få indlæg i sin sko, fordi han havde en dårlig fodstilling, der gjorde, at han fik ondt i ryggen. Michael og hans kollegaer på Mou Hotel har støttet med bus, tandlæge, fritidsliv, rengøringen, hygiejne. Alt, hvad der har været en barriere for at møde og lære.

Det har helt klart også været en del af succesen. Helheden i det. For eksempel, hvis Michael havde skullet vente på, at der kom en kontaktperson, der kunne tage Silas til læge med den dårlige fodstilling, så ville han have fået fravær, og ville måske være røget ud af fællesskabet. Ligesom det, at Silas fik tilbud om at bo på skolen sammen med sin STU medførte, at vi i langt højere grad kunne støtte Silas i fritiden også.

– Det er ikke noget hos den unge, der ikke hører til os. Det er ikke sikkert, at den udfordring, den unge har, er noget vi har mulighed for selv at støtte den unge i at håndtere, men så følger vi den unge derhen, hvor den unge kan få hjælp. For eksempel i forhold til Silas og fodspecialisten. Vi overlader aldrig den unge til 'det har ikke noget med skolen at gøre'. Alt, hvad der har med den unge at gøre, har også noget med den unges uddannelse at gøre.

Michael supplerer:

– Jeg brugte også meget tid på at fortælle ham om den tilværelse, der ventede på den anden side af uddannelsen. Fortælle ham om arbejdsmarkedet, som han ville komme ud og være en del af. Det, der var vigtigt for Silas, var, at han kunne danne sin egen familie, at have økonomi til det og betale sine regninger. Det har han aldrig været vant til. Han har været vant til 'den regning river vi over, fordi jeg har alligevel ikke råd til at betale den'. Jeg forsøgte at holde Silas op på sine drømme og støtte ham hen mod dem. Også når det galt om at få betalt sine regninger.

Forlovet gastronom med fast arbejde

Silas har ikke bare fået sig en uddannelse og et arbejde; han er også blevet forlovet og drømmene for fremtiden stopper ikke der.

– Nu har jeg en uddannelse, – fortæller han med stolthed i stemmen, og fortsætter – og jeg arbejder på MUMS i Gug, hvor vi laver gourmet delikatesse take away. Jeg tjener til, at vi kan bo i en ordentlig lejlighed. Vi flytter snart til en større lejlighed med fremtidsperspektiv, for der er fem værelser.

Om måden han fik jobbet på, fortæller han.

– En elev fra Mou Hotel havde spottet et jobopslag på Facebook. Jeg syntes, det lød spændende og tog derhen samme dag. Chefen bad mig komme med en ansøgning og et CV. Tre dage senere havde jeg jobbet. Det var en surrealistisk oplevelse.

Jeg spørger ind til om, om han kunnet have forestillet sig det scenarie, hvis han tænker tilbage på den Silas, han var i folkeskolen.

– Nej! – siger Silas og kommer med et grin, der bekræfter, hvor langt ude den tanke er.

– Jeg turde jo ikke noget dengang. Jeg lavede ikke rigtig noget uden for mit værelse.

Vejen fra gamer til gastronom lykkedes for Silas, fordi han kom i de rigtige skolerammer omgivet af mennesker, der havde forståelse for hans særlige behov og mulighed for at tilrettelægge det forløb, der passede direkte til Silas. ■

> "VEJEN FRA GAMER TIL GASTRONOM LYKKEDES FOR SILAS, FORDI HAN KOM I DE RIGTIGE SKOLERAMMER OMGIVET AF MENNESKER, DER HAVDE FORSTÅELSE FOR HANS SÆRLIGE BEHOV."

STÆRK KÆRLIGHED, DYB SORG OG KNUSTE DRØMME

#FORÆLDRE TILETBARNMED-SÆRLIGEBEHOV

Kan selv den stærkeste kærlighed vinde over dyb sorg og knuste drømme? JA! Lyder det helt korte svar efter en snak med Sophie, der sammen med Kasper er forældre til Nora og Storm. Storm på tre år har særlige behov i sådan en grad, at det meste af Sophies og Kaspers tilværelse er indrettet efter Storms behov. Han har endnu ikke fået den endelige diagnose, men alt peger i retning af en autismespektrumforstyrrelse og ADHD.

AF Helene Kaas | **FOTO** Sophie M. Nielsen

Sophie står bag den gribende podcast "Vores anderledes familie", hvor hun snakker med andre forældre, der har børn med særlige behov. Derudover har Sophie en profil på Instagram, hvor hun åbner døren til det at være en anderledes familie. Enkelte episoder har podcastserien har handlet om hendes egen situation – blandt andet om, hvordan det påvirker parforholdet, når man har et barn med særlige behov. Og det er netop dét emne, Sophie sagde ja til at snakke om, da vi kontaktede hende. For selvom det korte svar er JA, så er billedet af Sophie og Kaspers parforhold langt fra rosenrødt og idyllisk. Deres forhold har lidt under de mange knuste forestillinger og drømme, de havde hver især, inden de fik børn. Deres hverdag er fyldt med afsavn og svære følelser. Sophie fortæller her om deres forhold, og hvordan de lykkes med at få kærligheden til at vinde.

Der kommer altid en efterregning

Hvordan oplever I, at vilkårene for jeres parforhold adskiller sig fra andre familier med små børn?

– Vi kan ikke stemple ud på samme måde som mange andre småbørnsfamilier. Jeg er med på, at det også er et planlægningsarbejde for andre småbørnsfamilier, når forældrene vælger at stemple ud. Vi kan bare aldrig stemple ud, uden at vi kommer til at betale en efterregning for det. Forstået på den måde, at Storm reagerer voldsomt på være blevet passet, selv bare et par timer. De få gange, vi har lavet noget som par, har vi skullet indregne plads til en efterregning. Når han har været passet, påvirker det hans søvn ved, at han vågner mange flere gange end han plejer. Adfærdsmæssigt kører han afsted med 300 km/timen uden at mærke sig selv og bliver ked af det. Hans tolerancetærskel er i det hele taget meget mindre, når han har været passet.

– Når vi vælger at prioritere vores forhold og lave noget uden børn, skal vi se hinanden i øjnene og være enige om, at vi kan rumme den efterregning, der følger med. Det tror jeg ikke, at man behøver at tænke på som almindelig familie. Der nyder man nok mere bare det afbræk, det giver at komme væk og lade batterierne op. Vi bliver jo også ladet op, men ikke helt på samme måde, fordi det hele tiden ligger i underbevidstheden, at dagen i morgen bliver vi nødt til at rive ud i kalenderen, for det bliver en træls dag.

– Storm bryder sig heller ikke om at sove andre steder end derhjemme. Fordi han er så ritualiseret som han er, har han helt faste måder, tingene skal foregå på og helt faste personer, som skal gøre noget. For eksempel er det kun mig, der kan putte ham, så jeg kan heller ikke lige tage ud og spise med en veninde uden et større planlægnings- og forberedelsesarbejde. Vi kan heller ikke planlægge et weekend-spaophold som andre par, for selvom Storm knuselsker sine bedsteforældre, har han oftest ikke mod på at sove der.

Vi skal kunne rumme hinandens følelser

I podcastepisoden, hvor Kasper og dig snakker om jeres parforhold, kommer I ind på, hvor vigtigt det er at kunne rumme den andens følelser. Noget, der for alvor kom på prøve, da Kasper til et møde om Storm siger højt "han ødelægger vores liv". Hvordan håndterede du det?

– Jeg blev enormt ramt. Jeg ville ikke have sagt det på samme måde som Kasper, men jeg forstod, hvad han mente med det, og derfor gjorde det ekstra ondt. Det sårende i det var, at det var Storm, der blev gjort til genstand for det ødelæggende. Jeg prøver at se Storm med alt, hvad han er. Han er født ind i krop, som han ikke selv har valgt eller har haft indflydelse på. Vi har jo heller ikke valgt dette liv. Vi har også brugt lang tid på at lægge følelserne væk omkring, at vi kunne have gjort noget for at undgå det.

– Det, der hjalp mig, var at prøve at se bag ved det, som Kasper sagde, i stedet for at kigge ordret på det. Hvordan kunne jeg forstå det, som Kasper mente med det. Hvis jeg var gået til modangreb, ville det være at negligere hans følelser, og han har ret til sine følelser. Det viste sig jo også, da vi gik ind i snakken, at vi mente det samme; at de mange forestillinger og drømmer vi havde om at få et barn og blive en familie, i bund og grund braste fra det øjeblik vi blev forældre til lige netop Storm, og blev i stedet erstattet med en noget anderledes og på anden vis hård virkelighed.

"DET, DER HJALP MIG, VAR AT PRØVE AT SE BAG VED DET, SOM KASPER SAGDE, I STEDET FOR AT KIGGE ORDRET PÅ DET."

OM SOPHIE

- Forlovet med Kasper
- Uddannet på CBS. Har tidligere arbejdet som rekrutteringskonsulent i Rigspolitiet.
- Mor til Nora på 1 år, Storm på 3 år og bonusmor til Mynte på 9 år, som bor hos dem hver anden uge.
- Nora går i vuggestue og Storm går i et specialtilbud en time om dagen.
- Bruger sin hverdag på at skabe en struktureret hverdag for Storm, så han trives bedst muligt, og en hverdag, som hele familien kan være i.
- Producerer podcastserien "Vores Anderledes Familie"
- Følg med i Sophies tilværelse på Instagram og Facebook – søg på "Vores anderledes familie"

– Vi har været igennem en proces, hvor vi har hjulpet hinanden til at tænke anderledes om tingene. Vi skal ikke ændre vores følelser, men vi kan ændre lidt på måden, vi taler om tingene på og måden, vi tænker om noget på. Hvad er det, vi gør til problemet? Nej, vi kan ikke tage i zoologisk have som familie. Det er ikke en mulighed. Men hvad kan vi så? Vi kan skabe en udflugt ud fra vores præmisser. Det lyder enormt nemt, men på en dårlig dag, kan jeg da også bande vores vilkår langt væk. Hvis mormor og morfar for eksempel ringer og spørger, om de skal tage Storm med i Knuthenborg Safaripark. Det er bare ikke en mulighed i vores familie, som for de fleste andre børnefamilier.

– Vi giver også plads, til at der ikke altid er overskud til at tænke anderledes om tingene. Det skal være okay at have de der dage – forhåbentlig på skift. Det kan ikke undgås, men vi forsøger at hjælpe hinanden op af hullerne og se hvad den anden har brug for. At give plads til hinandens følelser handler i høj grad om at arbejde med ens egne følelser og egne tanker.

– De fysiske behov kan også mangle i et forhold som vores. Vi er nødt til at skalere ned og ikke stille for store krav til sig selv og hinanden. Huske på at dyrke – nærmest overdyrke de ting, der er gode. Grine meget sammen. Når det går godt med vores børn, prøver vi at få så meget ud af de stunder som muligt. Det hjælper at gemme noget fysisk fra stunderne til dårlige tider.

At gå hver til sit, er ikke en mulighed

Har I kritiske perioder, hvor I tvivler på, om I kan holde sammen?

– Nej. Det har ingen af os haft. Det er noget, vi har talt meget om sammen. Folk har ingen ide om, hvor hårdt det er for parforholdet og hvor meget afkald, vi giver på os selv. Det, vi har været igennem fra starten af som forældre, har hærdet os i sådan en grad, at der skal så meget mere til at vippe os af pinden end i mange andre forhold. Det er ikke for at glorificere os som par, men jeg tror, at vi lært hinandens grænser at kende på en lidt anden måde, end man måske ellers gør.

– Vi har gennem tiden været presset så langt ud som par, at vi har måttet kigge hinanden i øjnene og sige "alternativet til det her, er ingenting". For nogle er et alternativ at give afkald på hinanden. For os har det aldrig været en mulighed, for vi har ikke kunnet se, hvordan det skulle gavne situationen, og det ville kun blive endnu sværere for alle. Vi ved, at vi har brug for hinandens opbakning og hjælp. Vi siger tit til hinanden, at vi godt kan forstå, hvis folk kommer dertil, at de ikke holder til at blive i forholdet,. Vi tror simpelthen bare ikke på, at vi nogensinde når derud.

Suger næring ud af de mindste glæder i hverdagen

Når I nu ikke kan tage af sted som par og lade op, hvordan plejer I så jeres parforhold?

– Hvis vi har lysglimt eller gode stunder, så er det måske en time ad gangen og allerhøjest to timer, men så sker der altid et eller andet. Vi lever i et konstant beredskab for, hvornår der sker noget næste gang. Hvornår får Storm sin næste nedsmeltning? Hvornår går det ud over mig ved at han for eksempel river en hårtot af mig eller bliver fysisk over for Nora. Det er der hele tiden, så vi finder åndehuller i de mindste ting. Det kan være en gåtur ved vandet med børnene. Vi kan også finde på at finde bland-selv-slikskålen frem til en film en onsdag aften og lege, at det er fredag, for vi ved ikke, hvornår det er ro til det næste gang. Vi dyrker de mindste ting og forsøger at have faste holdepunkter som at se en serie sammen. Små ting, vi kan glæde os til, suge næring ud af og overleve igennem.

– Det kan hurtigt lyde som om, at vi er "jubeloptimister" – det er vi ikke. Men vi forsøger at finde de mindste lyspunkter, og når de er der, gemmer jeg et billede af det og lægger det ned i en kasse. Jeg har brug for at kunne tage det frem fysisk og kigge på det, når tingene er svære og uudholdelige.

Hvis du – ligesom vi er i Ligeværd – er fascineret af og imponeret over Sophies styrke og åbenhjertighed, kan du følge hende og familien på Instagram-profilen "Vores anderledes familie" og lytte til podcasten af samme navn. ■

"HVIS VI HAR LYSGLIMT ELLER GODE STUNDER, SÅ ER DET MÅSKE EN TIME AD GANGEN OG ALLERHØJEST TO TIMER, MEN SÅ SKER DER ALTID ET ELLER ANDET."

SÅDAN OPSTOD PODCASTEN "VORES ANDERLEDES FAMILIE"

– Podcasten er et resultat af, jeg havde brug for vise mig selv, at jeg var andet end kun mor til Storm og Nora. Og andet end en mor, der hele tiden kæmpede. For kamp er det, der har fyldt meget i al tiden med Storm. For mig var det en kæmpe realisering, da jeg gik ud med podcasten og den fik succes. Jeg blev mindet om, at jeg er god til andet end at være mor.

– Det var også en måde at vende alle de svære ting, der følger med at få et barn med særlige behov, til noget positivt. Jeg prøver hele tiden at kigge på, hvad kan jeg i det mindste få ud af den situation, jeg står i. Og her jeg kommet frem til, at jeg kan prøve at hjælpe andre, der nu står, hvor vi har stået. Vise dem en retning i systemet, som kan virke fuldstændig uoverskueligt.

FÆLLESSKABET PÅ DE SOCIALE MEDIER

– Jeg har brugt de sociale medier til at finde fællesskaber, hvor jeg føler mig forstået, og at de ting og følelser, jeg kommer med, kan rummes. Det betyder meget, når jeg får en masse beskeder fra folk, der kan genkende det, jeg står i og takker for, at jeg deler. Det giver mig en anerkendelse af, at mine følelser er okay, at mine tanker er okay og at jeg ikke står alene med det. Sorgen og tabet af de forestillinger om, hvordan man troede, det ville være, er de samme uanset hvilke udfordringer, vores børn har.

– Når jeg deler opslag på Instagram, giver det mig afløb fra de tanker og følelser, jeg ofte bliver ramt af. Det at sige tingene højt, hjælper meget for mig. Vi er meget forskellige. Jeg har et stort behov for at sige tingene højt og snakke om det. Kasper går mere med det selv. Det er også en proces, man som par skal igennem. Vores behov er forskellige og vores måder at være i det her på, er forskellige. Det kan ikke nytte noget, at jeg sidder og tvinger Kasper til at snakke om sine følelser, hvis ikke han er klar til det eller har brug for at gemme det væk. Jeg gør det løbende gennem opslag og stories på Instagram. Der er en måde at lette mine skuldre og mit hjerte.

– Det er også en måde at vise virkeligheden på. Den er jo ikke noget poleret glansbillede. Hverken for almindelige børnefamilier eller for anderledes familier. Vi forsøger at åbne op og vise vores virkelighed som den er – også når tingene er svære.

FØLG MED

Er du blevet interesseret i at følge med i Sophies tilværelse, finder du hende på:

"Vores anderledes familie" på Instagram,

Facebook-siden **"Vores anderledes familie"**

PLADS TIL AT VÆRE SIG SELV
– OG VÆRE ANDERLEDES

For mange unge med særlige behov bliver det en redning at komme på en specialefterskole. For nogle en faglig redning, for andre en social redning. Seks unge på Dybbøl Efterskole har sagt ja til, at vi må besøge dem tre gange i løbet af deres første år på efterskolen og få indblik i deres tanker om efterskolelivet. Du kan læse om de tre besøg i dette og de kommende to LIGEVÆRD Magasiner. I denne første artikel gør eleverne os klogere på deres oplevelse af at starte på en specialefterskole med særligt fokus på at finde ind i fællesskabet. Vi har fuld respekt for elevernes ønske om at være anonyme, så derfor følger hverken navne eller beskrivelse af eleverne.

AF Mette Davidsen | **FOTO** Dybbøl Efterskole

Solen skinner og det myldrer med unge mennesker uden for Dybbøl Efterskole. Nogle trækker afsted med heste, som skal ud på marken. Andre går alene eller i små grupper afsted mod efterskolens bygninger, hvor dagens undervisning skal til at begynde. I dag skal jeg, for første gang, møde de seks elever, som har givet mig lov til at følge dem gennem deres første år på efterskolen. I et lille hyggeligt lokale med bløde stole møder jeg på skift de unge mennesker, som har gået på efterskolen siden august 2020.

Eleverne taler om efterskolen med stort engagement, og flere af dem fortæller om erfaringer med mange skoleskift og mobning, ud over udfordringer med at kunne følge med fagligt. Derfor har de også været spændte på at skulle starte på efterskolen.

Andre har også noget at kæmpe med

Dybbøl Efterskole er en specialefterskole, hvor eleverne får en efterskoleoplevelse i rammer, der passer til dem og de særlige behov, som de kan have i forhold til det faglige og/eller det sociale. Netop bevidstheden om, at alle eleverne på skolen har udfordringer, betyder noget for elevernes oplevelse af at starte på efterskolen.

"Det gik ikke specielt godt på den anden efterskole, fordi der kunne eleverne heller ikke forstå, at jeg ikke havde det så godt. Men det er meget nemmere her, fordi alle folk har brug for støtte på en eller anden måde."

"Når der kommer en hen og rør ved mig, så siger jeg; nej, det kan jeg ikke så godt lide. Men det er ikke noget, man starter ud med at sige. Der er sikkert mange her på skolen, som også har det sådan. På min gamle efterskole var der folk, der kom hen og krammede mig go' morgen, og så tænkte jeg; jeg dør snart. Her er det accepteret at man kan have det sådan, men på andre steder er det normalt, at man er mere fysisk nær."

"Det hjælper en lidt at opleve, at andre også har det svært. Det gør lidt, at man ikke føler sig dum eller svag. Det betyder, at man ikke føler, at man er nødt til at være anderledes og lave om på sig selv. Man kan have det dårligt og stadig være en del af fællesskabet."

"Det der med at have specialbehov. Lærerne ved, hvordan man skal takles. Man føler sig hjemme, fordi der er andre, der har det lige som en selv. Eller ikke helt præcis som en, men også har noget at kæmpe med."

Bo-gruppen er det første skridt ind i fællesskabet

På efterskolen går omkring 80 elever, og jeg spørger til, hvordan de har oplevet at finde ind i det nye fællesskab. Eleverne fortæller alle om trygheden ved at høre til en bo-gruppe, hvor de bor på to- eller tremandsværelser. Den måde skolen er organiseret på med bo-grupper, spisning i faste grupper og aktiviteter skaber rammerne for, at eleverne kan tage de første skridt ind i skolens fællesskab.

"Man lærer hurtigt dem i bo-gruppen at kende. Hver tirsdag har vi bo-gruppemøde og så sidder vi i sofaerne, og snakker om sammenholdet, og hvordan lærerne ser det."

"Det hjalp også, at der ikke var andre, der måtte komme ind i bo-gruppen. Man skal sidde med bo-gruppen, når man spiser. Fordi man skal lave ting sammen, så får man et tæt bånd til dem i bo-gruppen. Og når man så er tryg ved dem, så bliver det nemmere at tale med andre. Man er meget bundet til bo-gruppen. Fordi man skal bo med dem, spise med dem og gøre rent sammen."

Jeg spørger til, hvad de gør, når de gerne vil snakke med mennesker, de ikke kender?

"I starten begyndte jeg bare at ryge mere, fordi når der sidder tre i pigernes rygeområde, så er der ikke andet at gøre end at tale. Så derfor røg jeg mere. Det var der, man kunne snakke med folk uden de blev distraheret eller gik."

RIDNING ER EN AF LINJERNE PÅ DYBBØL.

FÆLLESSKAB ER KERNEN I EFTER-SKOLENS ARBEJDE.

"HVIS MAN IKKE TØR AT VÆRE SIG SELV, SÅ LÆRER DE ANDRE JO ALDRIG EN AT KENDE, FORDI SÅ ER MAN IKKE SIG SELV."

"Lærerne får os til at snakke sammen meget naturligt. Først har vi en introduktionsuge, hvor vi skal lave en masse ting sammen. Vi skulle tage selfies sammen over det hele. Når man først er blevet venner med sin roomie, så bliver man også venner med hendes eller hans venner."

"Jeg tror, det har noget at gøre med, at man ikke skal prøve at være normal. Der er mange, som prøver på ikke at være anderledes. Jeg har fundet ud af, at man skal jo være anderledes. Man skal have et mærkeligt grin eller have et mærkeligt ansigt, når man smiler. Eller en mærkelig måde at løbe på. Det er jo det, der gør en til en selv. Hvis man ikke tør at være sig selv, så lærer de andre jo aldrig en at kende, fordi så er man ikke sig selv. Når man kan høre de andre udenfor, som griner og har det sjovt. Så prøv at tænk på, hvor mange gode minder man kan få i stedet for at være inde på sit værelse."

Ud af hulen

Dybbøl Efterskole har været med til at udvikle brætspillet "SOLUM – et spil om ensomhed, venner og fællesskaber". Spillet er dialogskabende og skal bl.a. støtte eleverne i at genkende ensomhed hos sig selv og andre. Derfor er jeg n ysgerrig på, om eleverne lægger mærke til, om der er nogen elever, som ikke har venner på skolen, og som måske er ensomme.

"Jeg kender ikke rigtig nogen, der ikke har venner, ud over mig selv. Jeg havde ikke rigtig nogen venner og der var ikke rigtig nogen, som gad at snakke med mig. Jeg var meget selv om alting. Jeg skulle selv komme igennem hårde perioder. Jo, så havde jeg min storebror og mine forældre. Det var lidt svært."

"Jeg lægger meget mærke til det, fordi jeg selv har mange problemer privat. Derfor ved jeg, hvad de der tegn er. Måske bliver man siddende lidt efter andre er gået, eller siger at man går på toilettet, og så går man i stedet på værelset og græder. Man lægger mærke til om det sker hver dag, eller det bare er en gang."

"Jeg ved, at der er en i vores bo-gruppe, som sidder meget for sig selv. Derfor er jeg begyndt at spørge hende, om hun vil med hen til morgenmaden. Nu har jeg lagt mærke til, at hun er begyndt at være lidt mere sammen med nogle veninder. Hun er meget meget stille. Jeg tror ikke rigtig, der er andre end dem i bo-gruppen, der har hørt hende tale. Kun i timerne, hvor hun snakker med lærerne."

"Jeg kigger rimelig meget efter om der er nogen, som bliver holdt udenfor. Jeg har selv prøvet det engang. Jeg kigger efter, om de sidder for sig selv. Eller hvis de går væk fra en gruppe, som de lige er kommet hen til. Så kan man se, at de bliver lukket ude. Det har jeg nemlig prøvet et par gang selv på mine gamle skoler. Det endte med, at det blev til rimelig grov mobning. Efterskolen er den 5. skole jeg går på."

Elevernes svar viser, at deres egne erfaringer gør, at de registrer og tænker over, om andres opførsel er tegn på følelsen af at være udenfor, isoleret og at savne nogen at være sammen med. Deres erfaringer leder også til handlinger, som støtter andre i at bryde isolationen.

"Jeg har altid været den person, som er indelukket, når jeg starter et nyt sted. Jeg holdt mig for mig selv, blev på mit værelse, og kom ikke ud. Jeg er meget generet og bange for, hvordan folk ville være, og om de ville mobbe mig. Min roomie og mine venner prøvede hele tiden at få mig med ud, men det virkede ikke. Jeg kom kun ud, hvis jeg skulle ryge eller spise.

Men så mødte jeg en kæreste. Da det gik over (med kæresten) tænkte jeg; nu gider jeg ikke spilde min tid på at sidde indenfor, nu skal jeg altså ud at være sammen med de andre. Siden har jeg været sammen med de andre, og fået rigtig mange nye venner.

I starten føltes det lidt mærkeligt, men jeg er faktisk glad for, at jeg er kommet ud. Jeg havde det bedst i min hule."

En elev fortæller om, hvordan følelsen af ensomhed kan være til stede på trods af at være omgivet af mennesker.

"Der vil altid være nogen, som føler sig ensomme. Også nogen som ikke er ensomme. Det kan være, at man føler sig alene, fordi man er et nyt sted, og ikke har sine venner. Men dem som er uden om en, vil gerne en. Det har jeg prøvet. Så tog jeg hjem i en periode, så jeg kunne få det hele på plads følelsesmæssigt."

Alene er ikke lige med ensom

Denne skelnen mellem at føle sig alene og være ensomhed er vigtig i dialogen om ensomhed. Ensomhed opstår, når følelsen af at være alene bliver til en vedvarende følelse af ensomhed. Men det at være alene, er ikke dårligt i sig selv, og eleverne har også strategier for, hvordan de kan skabe muligheden for at være alene.

"Man kan gå ind i sin bo-gruppe, hvis man gerne vil være alene. Ens roomie kan selvfølge komme ind. Men det er dejligt at have værelset for sig selv."

"Jeg trækker mig ind på værelset. Jeg tager et bad eller går ud på toilettet og sidder på gulvet derude i et kvarter eller noget. Det plejer at gå fint. Jeg har ikke haft brug for så mange pauser, som jeg normalt har. Jeg tror, det er fordi jeg har fået en rutine, som betyder, at jeg ikke er træt hele tiden. Jeg har mere overskud. Og jeg endelig føler, at jeg er klog nok til at gå i skole."

"Hvis man vil være alene, kan man gå en tur. Man kan få et rum af lærerne, hvis man har brug for det. Det var udfordrende i starten ikke at kunne være alene".

De modige elever

Mit møde med eleverne på Dybbøl Efterskole har åbnet et vindue til, hvad der er på spil, når unge mennesker starter på en specialefterskole. Det, jeg ser, er seks unge mennesker, som kommer til efterskolen med erfaringer med ikke at kunne følge med fagligt, at blive mobbet, ikke at komme i skole og ikke at passe ind, samt et stærkt ønske om at blive styrket fagligt og socialt. Deres møde med Dybbøl Efterskole giver dem nye erfaringer med at turde bryde den sociale isolation og deltage i skolens små og store fællesskaber. De er alle meget bevidste om, at de har brug for støtte for at kunne udvikle sig fagligt. Gennem vores snak bliver det tydeligt, at de også øver sig i at få venner og være del af fællesskaber på en måde, som passer til netop dem. ■

VI BESØGER DE SEKS ELEVER IGEN I FORÅRET. DET BESØG KAN DU LÆSE OM I LIGEVÆRD MAGASINET, SOM UDKOMMER TIL AUGUST.

SAMARBEJDE OG DIALOG ER STU-ALLIANCENS VEJ TIL CHRISTIANSBORG

"STU-alliancen taler med én stemme *og det opleves stærkt, synes jeg. Det giver øget gennemslagskraft."* Sådan svarer Venstres STU-ordfører Anni Mathiesen på Ligeværds spørgsmål om, hvilken forskel STU-alliancen har gjort i det politiske arbejde med at forbedre Den Særligt Tilrettelagte Ungdomsuddannelse, STU. Og så tilføjer hun, at det også gør noget godt for en tæt pakket politikerkalender: *"Det giver også noget luft rent kalendermæssigt, at I kommer samlet. At vi ikke skal høre det samme flere gange, gør noget godt for de møder, som vi holder med jer. Det giver tid til at handle på, det vi hører."*

AF Lene Horsbøl | **FOTO** Ft.dk og Selveje Danmark

Anni Mathiesen (V) om hvilke ideer hun har fra alliancen:

"Hvis jeg skal bare skal tage et enkelt eksempel, så er det arbejdet med at synliggøre tilbuddene overfor de unge. Jeg møder folk, som ønsker et bedre og hurtigere overblik over uddannelse for unge med særlige behov. En fælles informationsportal, synes jeg er rigtig vigtig. Tilsynsdelen fylder også hos mig. Den manglende kvalitet i nogle tilbud, betyder at vi skal have fokus på at sætte kvaliteten mere i centrum. Det synes jeg STU-alliancen har sat fokus på, på en god måde."

Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) om, hvordan alliancen har styrket hans politiske arbejde:

"Det giver mig bedre muligheder, fordi det giver mig et bedre grundlag at træffe beslutninger på. Jeg har en søn, som har været igennem en STU, men det er fra STU-alliancens daglige virke, at jeg får det brede input. Det gør det også sværere for dem, som ikke er så handlingsorienteret på det her område. Når man kommer samlet, så har det en kæmpe styrke."

Lidt af en tilfældighed

I dag rummer STU-alliancen 23 organisationer, der samarbejder om at udvikle og forbedre STU'en. Men det startede med Ligeværds ønske om at være godt klædt på til de møder Undervisningsministeriet inviterede til i forbindelse med Epinions evaluering i 2017. Esben Kullberg fortæller, hvordan den nu gennemslagskraftige organisering kom til verden.

"Da vi blev indkaldt til møder i ministeriet, hvor vi skulle være med til at kvalificere Epinions evaluering på 10-året for uddannelsens start, var vi også i Ligeværd i gang med et internt udviklingsarbejde. I det udviklingsarbejde var vi blevet tydeligere på, at Ligeværd skulle række ud i verden og søge samarbejde med andre organisationer og udvikle vores ideer og holdninger i samspil med andre. Derfor lå det lige i forlængelse af denne nye strategi, at vi inviterede en række organisationer til en rundbordssamtale, hvor vi sammen kunne drøfte særlige forhold for STU'en op til evalueringsarbejdet."

"Det var lidt af en tilfældighed. Det var egentlig ikke planen, at det skulle blive en mødesammenhæng, der fortsatte efter evalueringsarbejdet. Men det blev meget hurtigt klart for os, at der var helt særlige muligheder i at samle så bred en skare af interessenter. Bekymringen for, om holdningerne ville være for forskellige, blev gjort fuldstændig til skamme, for det viste sig, at enighederne var langt flere og tydeligere end uenighederne."

Slagkraft i enigheden

Alliancen har gennem hele sin levetid bevidst undgået at opstille regler og strukturer for sig selv og sit virke, men agerer gennem dialogmøder mellem interessenterne. Den meget åbne og flade struktur har tilsyneladende ikke givet problemer i forhold til at slagkraften.

"Jeg synes, at det kendetegnende har været, at alliancen er funderet på tillid. Den tillid har gjort det muligt at holde alliancen kørende så godt og så længe. Der har været tillid til, at dem som har stået forrest for alliancen, har gjort det på en accepteret og transparent måde. Vi har holdt os præcist til de punkter, som er aftalt. Særstandpunkter er ikke blevet profileret, men derimod det fælles fodslag" siger Mogens Wiederholt, der er direktør i CPDanmark og har siddet i alliancens politiske styregruppe, der har varetaget en lang række af alliancens møder med politikere.

Gitte Landors, der er Souschef i brancheforeningen *"Selveje Danmark"*, *fremhæver også alliancens metode som en væsentlig den af den politiske succes: "Alliancens deltagere har været rigtig gode til at sætte egne dagsordner i parentes. Det har betydet, at vi er blevet meget mere målrettede. På den måde har STU-alliancen været til stor inspiration og skole. Det har virket så stærkt med den fælles dagsorden, hvor egne standpunkter har været skubbet lidt i baggrunden. Det hjælper at stå sammen og løfte i flok, her har det været helt tydeligt. Jeg tror faktisk også, at det har ændret noget på Christiansborg. Dét, at de har fået et sted at ringe hen."*

Mogens Wiederholt nikker til Gitte Landors' pointe om, at alliancens evne til at søge og finde konsensus kombineret med et dybtfølt engagement for sagen har været nøglen til politisk gennemslagskraft: *"Jeg tror, at der ligger en kæmpe troværdighed i at udpege centrale elementer, som man kæmper for. Det tror jeg også har været afgørende for den politiske gennemslagskraft. Alliancen har kunnet præsentere nogle konsistente holdninger, som har været de samme igennem hele vejen. Det har nok også været afgørende, at dem, som vi har mødtes med, aldrig har været i tvivl om, at vi kommer i et ærinde, som bunder i en kærlighed til STU'en."*

Resultater i banken – nu skal de indløses

Esben Kullberg anerkender, at politiske resultater med aftryk i STU-loven eller den kommunale administration af loven fortsat lader vente på sig. Men det betyder efter hans opfattelse ikke, at de ikke kommer: *"Når vi taler med politikerne, så er der for mig at se ingen tvivl om, at vi har de politiske resultater stående i banken. Havde det ikke været for hele corona-pandemien, så havde vi også indløst dem. Jeg synes, vi har oplevet så meget medløb på vores budskaber, at det må være rimelig let for politikerne at få bolden i mål."*

STU ALLIANCENS HOVEDBUDSKABER

STU-alliancen blev stiftet af Ligeværd i forbindelse med arbejdet i den ministerielle arbejdsgruppe op til STU-evalueringen i 2017. I dag rummer alliancen 22 organisationer og udbydere. Alliancens formål er at arbejde for den bedst mulige kvalitet af STU til glæde for unge med særlige behov.

Medlemmer:

- De unges medindflydelse på deres valg af uddannelsessted skal skrives ind i loven.
- Ledere på kommunale STU-tilbud kan ikke sidde med i visitationsudvalg.
- Der skal etableres en informationsportal, der rummer oplysninger om alle STU-tilbud.
- Der skal opbygges et dialogbaseret uddannelsestilsyn, der sikrer STU-tilbuddenes kvalitet.
- Der skal udvikles overbygningsforløb og specialiserede beskæftigelsesindsatser efter STU.

STU-ALLIANCENS MEDLEMMER

- Hjerneskadeforeningen
- Efterskoleforeningen
- ADHD foreningen
- HKI
- Selveje Danmark
- LOS
- LEV
- Skolelederforeningen
- Landsforeningen Autisme
- Socialt Lederforum
- Socialpædagogerne
- Incita
- Ledersamrådet
- Fonden Unges
- Consentio
- Danmarks Lærerforening
- Frie Fagskoler
- Ligeværd
- CP Danmark
- Uddannelsesforbundet
- Glad
- DH
- Jysk Børneforsorg/Fredehjem

Anni Mathiesen ser også, at der er forandringer på vej, selvom meget er påvirket af corona: *"Corona fylder meget og det skal det også, men vi skal også have mulighed for at lave politik på de ting, der er presserende rundt omkring, og det er de her ændringer på STU'en, synes jeg. Lovarbejde tager lang tid og jo længere vi venter på Christiansborg, jo længere tid går der, før de unge kommer til at opleve forandringerne. Derfor synes jeg faktisk, at det her haster. Jeg vil gerne have sikret via loven, at alle unge med særlige behov har ret til forskellige tilbud, og at kommunerne forpligtes på at sikre, at de unge også kan få tilbud udenfor kommunen, hvis det er det bedste for den unge."*

Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) ser også gode muligheder for, at samarbejdet med STU-alliancen kan lande forbedringer for STU: *"For mig har det den store kvalitet, at jeg får meget konkrete input i de forhandlinger, som jeg har med ministeriet. Det giver mig bedre muligheder, fordi det giver mig et bedre grundlag at træffe beslutninger på,"* siger han, og fortsætter om det fremtidige arbejde: *"I sin grundessens er STU'en det den skal være. Den skal være et tilbud til dem, som har svært ved at få gavn af andre tilbud, men vi har brug for kvalitetssikring, så de unge og deres forældre ved, hvad de får. Og så skal den individuelle ret sikres, så de unge får det tilbud, som udvikler dem bedst muligt. Så har vi desuden brug for at se på overgange. Det skal gøres smidigere og bedre."*

Mogens Wiederholt er heller ikke i tvivl om, at alliancens dialog og samarbejde med politikerne vil føre til resultater: *"Vi har fokuseret på det, vi er fælles om, og det har bare fungeret rigtig godt. Det har været interessant at opleve, at det er lykkedes. Og så at opleve gevinsten ved at være saglig og velargumenteret overfor politikerne. Det er lykkedes at skabe et rum, hvor vi har følt os hørt i dialogen med de politiske ordførere, og hvor vi også har kunnet se, at det har skabt samarbejde og dialog på Christiansborg imellem politikerne. I stedet for, at det har været politikerne mod interesseorganisationerne, har samarbejdet og dialogen været i centrum."*

STU-alliancens politiske styregruppe er indkaldt til et nyt møde med ministeren i januar 2021. Her vil det blive tydeligere, om frugterne af alliancens arbejde er lige til at høste. ■

Mogens Wiederholt

"I sig selv har det været utrolig fedt at opleve at kunne samle så bred en kreds i et fællesskab om at finde løsninger. Vi har fokuseret på det, vi er fælles om, og det har bare fungeret rigtig godt. Det har været interessant at opleve, at det er lykkedes. Og så at opleve gevinsten ved at være saglig og velargumenteret overfor politikerne."

Gitte Landors

"Det har været noget af det mest givende politiske arbejde, som jeg har været med til i mange år. Noget af det særlige er vores bredde. 23 forskellige organisationer giver en solid dybe. Tilmed har alliancen været rigtig god til at sætte egne dagsordner i parentes. Det har betydet, at vi er blevet meget mere målrettede."

Det var UFLs næstformand, Isakur Johannessen, og bestyrelsesmedlemmerne, Pernille Poulsen og Daniel Dagø, der repræsenterede UFL ved DUFs delegeretmøde den 5. december 2020, som UFL grundet corona deltog i via Zoom fra Ligeværds sekretariat i Aarhus.

TILLYKKE TIL UFL MED OPTAGELSEN I DUF

December 2020 var en mindeværdig måned for Unge For Ligeværd. Det var nemlig måneden, hvor foreningen blev medlem af Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF). Forud for optagelsen var UFL igennem en længerevarende forberedelses- og optagelsesproces, for der er en lang række betingelser og krav, man som forening skal leve op til for at blive medlem. Blandt andet vurderes medlemsansøgninger på forhold som organisationens grad af frivillighed, demokratisering og sammenhængen mellem formål og aktiviteter. ■

Isakur, Pernille og Daniel havde lavet en video til delegeretmødet, som blev vist i storsalen på Hotel Nyborg Strand, hvor ceremonien foregik.

SE UFLS VIDEO TIL DUF, HVOR DE TAKKER FOR MEDLEMSSKABET.

"VI, I UNGE FOR LIGEVÆRD, GLÆDER OS OVER AT BLIVE DEL AF DUFS FÆLLESSKAB. VI SER FREM TIL NYE SAMARBEJDSMULIGHEDER MED DE ANDRE MEDLEMSORGANISATIONER, OG AT VÆRE MED TIL AT GIVE UNGE MED SÆRLIGE BEHOV EN STEMME I DUF. UFL ARBEJDER LIGE SOM DUF MED DEMOKRATI, STÆRKE UNGEDOMSFÆLLESSKABER OG AT UNGE TRIVES OG HAR DET GODT."

Afs.: Foreningsfællesskabet Ligeværd, Vejlbjergvej 8A, 8240 Risskov, ligevaerd@ligevaerd.dk, tlf. 8620 8570.

FØLG MED I
LIGEVÆRDS ARBEJDE

DU FÅR INDBLIK I LIGEVÆRDS ARRANGEMENTER, FORENINGENS POLITISKE ARBEJDE, BØRN, UNGE OG VOKSNE MED SÆRLIGE BEHOVS LIV OG DET DAGLIGE ARBEJDE I SEKRETARIATET VED AT FØLGE LIGEVÆRD PÅ DE SOCIALE MEDIER OG MODTAGE VORES NYHEDSBREV, SOM UDKOMMER HVER 14. DAG.

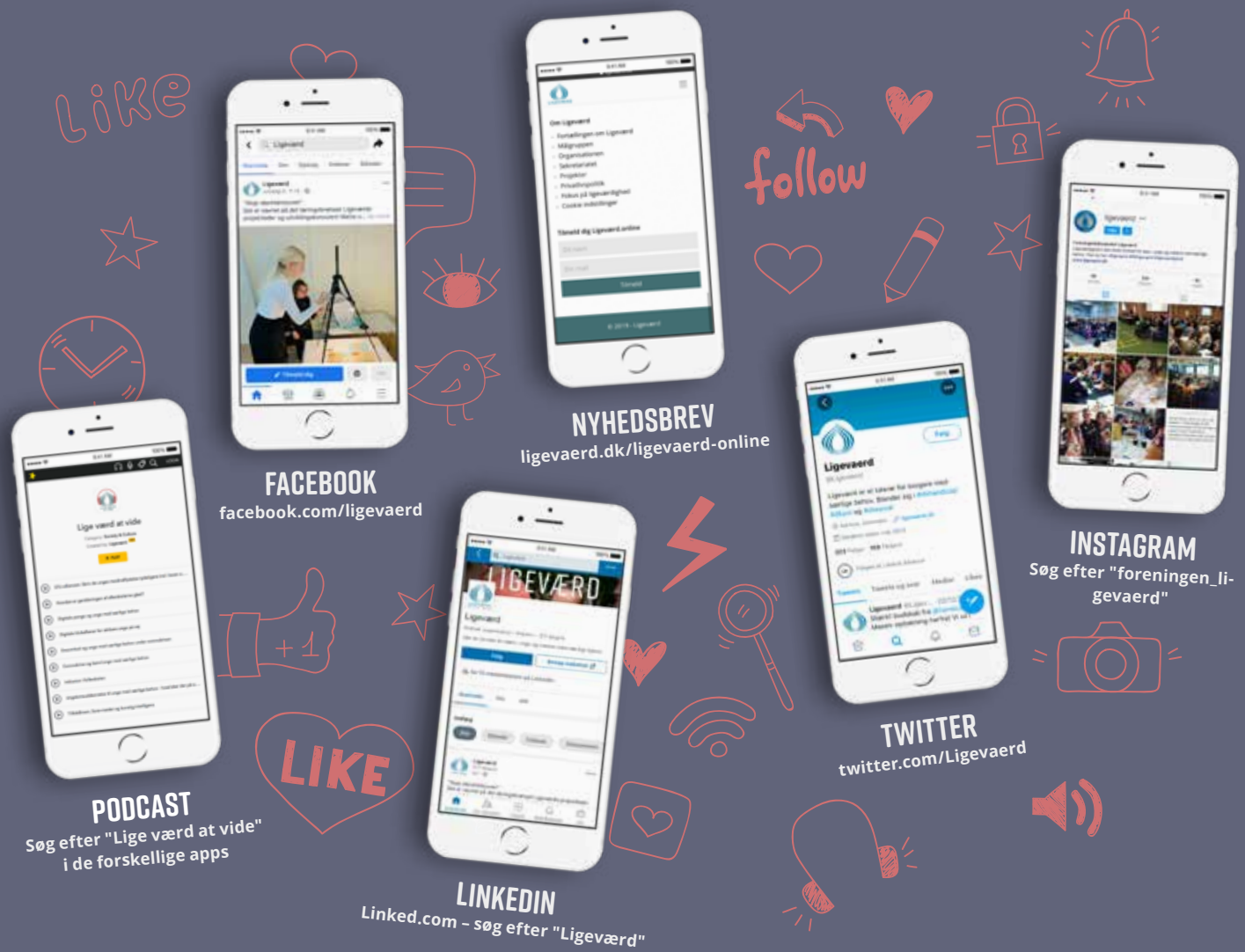

FACEBOOK
facebook.com/ligevaerd

NYHEDSBREV
ligevaerd.dk/ligevaerd-online

INSTAGRAM
Søg efter "foreningen_ligevaerd"

TWITTER
twitter.com/Ligevaerd

PODCAST
Søg efter "Lige værd at vide" i de forskellige apps

LINKEDIN
Linked.com – søg efter "Ligeværd"